

Jelendol, Grčarice, Mozelj...

Kaj posebno novega se o komunizmu ne da več povedati. V teh letih divjanja smo ga spoznali do kraja. Povsod in ob vsaki priliki zapuša isto sliko: razdejanje, umor, kri, nove potoke solza, novo gorje, nove bolečine, vedno in povsod strta srca, uničene vrednote, duhovno in stvarno opustošenje. Strahovitost komunističnega divjanja bo pustila sled v vsem sedanjem našem rodu, ki bo moral poleg vsega drugega prenašati še skelečo bolečino ob spominu na svoje, ki jih je požrla rdeča revolucija pri nas.

Požgane in uničene domove homo počasi popravili, da oko ne bo moglo na zunaj več spoznati današnjih strahot. Toda pod novo postavljenimi strehami bodo ostale žive priče mrtvih, ki so jih rdeči krvniki pogladi v smrt. To so ovdovele žene, osiroteli otroci in nesrečne matere. Te žive priče bodo tožniki vseh, ki so ubijali ali kakor koli pomagali ubijati slovenske ljudi. Te priče bodo vzbujale slabo vest vsem, ki imajo nečiste roke zaradi podpiranja rdeče revolucije, ko se bodo polegle strasti in bo pamet spet stopila na mesto tope zaslepljenosti. Tedaj se bo marsikdo spomnil tega ali onega znanca, ko bo srečal živo pričo njegove smrti, in si bo v zadnjem kotičku srca moral priznati: »Tudi jaz sem kriv njegove smrti!«

To se bo zgodilo tebi, meščan in salonski komunist, ki si bil daleč od vsakega resničnega trpljenja in si se šal komunisti ter »novi red« samo, ker si bil navajen mode in ti je bilo za blokom dolgčas po nedeljkih izletih. Ko boš spet romal po naši zemlji in se poniglavo čudil in zdihoval, kaj je storila pri nas revolucija, se v svoji ponarejenosti spomni, kaj si delal takrat ti.

Ko boš na njivi videl ženo, kako vzdiguje plug, poleg nje pa nedeletnega otroka, ki še ne more dobro dvigniti biča, da bi pogladi vole, stopi k ženi in jo vprašaj, zakaj mora ona opravljati tako težko delo in kje je moška roka, ki je ustvarjena za ta posel. Ta žena ti bo odgovorila: »Zakaj delam? Ohraniti moram dom in zemljo otrokom jaz. Naši možje in fantje so osteli v Jelendolu, Grčaricah, Mozlju, Ježju v kraških jamah. Prekleti naj bodo vsi, ki so tega krivi, in Bog naj jih udari v svoji pravčnosti!«

In ko boš stal na deželi po maši pred cerkvijo, boš videl črne rute na glavah in v vsake bo kričalo vate: »Jelendol, Grčarice, Mozelj, Krimška jama!«

Jelendol, Grčarice, Mozelj! Tri strašna imena poleg mnogih drugih, trije ogromni množični grobovi poleg mnogih drugih, trije ogromni studenci poleg mnogih drugih, iz katerih je odtekala slovenska kri.

Jelendol, Grčarice, Mozelj! Imena večne sramote, imena kajnovskega bratomora, imena verolomne komunistične besede, imena večne obtožbe, imena, ki kličejo nad zločinca maščevanje, dokaz komunistične moške besede.

Jelendol, Grčarice, Mozelj! Imena, ki pomenijo najstrašnejše doživljanje našega naroda v njegovi hudi in mračni zgodovini. Doživljanje, v kakršno nismo verjeli, ko smo slišali o Ukrajini, o Finski, o Poljski, o Katynu, o Vinici in kar je še teh pošastnih, neuničljivih spomenikov komunističnega seganja po svetu. Zdela se nam je nemogoče, ko smo slišali in brali o rdečih pokoljih in komunističnem uničevanju po Španiji. Imeli smo dosti prilike in možnosti, da bi se bili o strahotah in pravih ciljih komunizma prepričali prej, preden je segel po nas.

A nismo mogli verjeti, da bi to bila resnica. Nismo mogli, pogosto tudi nismo marali in smo zatiskali oči ter si dali polniti ušesa s frazami, dokler ta resnica ni zajela tudi nas. Bila je tem bridkejša in tem bolj krvava, ker so jo na nas priklicali Slovenci, bratje, naši ljudje. Plečali smo jo s svojimi življenji in s slovensko krvjo. Plečali smo jo z Jelendolom, Grčaricami, Mozljem in nešteti drugimi grobišči.

Zakaj smo jo morali tako krvavo plačati kakor morda noben drug narod na svetu? Zaradi tistega, za kar so plačevali drugod. Zaradi bistva komunistične revolucije. To bistvo je uničevanje, morija in pokolj za dosego oblasti. Še več, pogosto uničevanje zaradi uničevanja, morija zaradi morije. Tako je bilo zlasti pri nas. Ta strašna zakonitost komunizma je povsod enaka, naj bo to v Španiji, na Poljskem, na Kitajskem, kjer koll in nič manj pri nas. Mi nismo verjeli, da bi bilo res tako, kakor danes drugi, ki jim je s komunizmom še prizaneseno, ne verjamejo, da je z nami tako. Ko je zakrskana revolucija že zajemala našo zemljo, smo si še vedno govorili: saj pri nas ne bo tako! Saj se je komunizem spremenil! Saj niti ne gre za komunizem, temveč za svobodo, za nov red, za slovanstvo! Kako bi brat ubijal brata.

Tako smo si govorili, še bolj pa so na... tako govorili tisti, ki so dobro vedeli, kako bo, in ki so morijo pripravljali. Zgodilo se je tisto, česar

Mit einem Meer von Herbstblumen und mit stiller Trauer bezengte das Volk seine Liebe zu den Opfern aus Jelendol und seine Abscheu gegen den Kommunismus. — Z morjem jesenskega cvetja in s tiho žalostjo je slovensko ljudstvo pokazalo svojo ljubezen do žrtev iz Jelendola in svoj stud nad komunizmom.

Mi smo borci, mi bomo sedniki in vodniki!

Preteklo nedeljo je v ljubljanskem radiu govoril domobranski poročnik dr. Stanko Kociper. Iz njegovega govora posnemamo naslednje najvažnejše odstavke:

Pred enim letom, na dan 24. septembra, je imel slovenski narod v Ljubljanski pokrajini zbor za najstrožje pripravljenost.

Takrat so komunistični izdajalci, povezani s sovjetskim okupatorjem, že porušili naši dve nacionalni trdnjavi v Grčaricah in na Turjaku. Ze so opravili svojo »krvavo rihot« v Mozlju in Jelendolu, že so odigrali svojo justično komedijo v Kočevju. Z vsem zagonom so z badoljanskimi topovi rušili slovenske domove.

Takrat, ko so mnogi možje, ki bi bili po vseh pooblastilih poklicani, stopiti na čelo naroda, mrzlično pripravljali koviče in cule, je prišel z desnega in levega krila, to je iz Notranjskega kota in iz Zameškega ob Krki na Dolenjskem vzpodbudni klic naših kmečkih mož in fantov z okopov: Mi se še držimo. Zberite glavino!

To so bili v resnici časi, ko je pri nas vladala obupna negotovost.

Toda tudi v tem našem obupu se je zopet razlila preko nas sama božja ljubezen, ki nam je v najtežji uri dne 22. septembra dala našega prezidenta, generala Rupnika.

Dne 10. oktobra lanskega leta pa je namreč zdrava slovenska mladina dala porajajočemu se Slovenskemu domobranstvu prvi udarniški poudarek. Zbrali smo se iz najrazličnejših bivših političnih taborov, ki smo jih spriču mnogo višjih interesov zapustili, da bi tako združeni laže koristili narodu, in s tega mesta prvič zaklicali vsemu svetu: vemo, da gre za biti ali ne biti našega naroda. Ker iz vsega bivanja ljubimo svoj narod, se bomo brez pogojno, brez vseh ozirov z vsemi sredstvi uprli ko-

nismo verjeli. Rdeči brat je pri nas ubijal brata še bolj zverinsko, kakor se je to godilo drugod, zakaj pri nas je komunizem za revolucijo uporabil vse skušnje od drugod in vse krinke, ki so se mu obnesle drugod.

Kako bi tudi moglo biti drugače pri nas? Saj revolucijo povsod vodi ista misel, navdihuje jo isti cilj in izvajajo jo isti ljudje, ki uporabljajo ista sredstva ter delajo povsod iste zločine! Če bi se bili te resnice zavabili prej, preden je segla revolucija po nas, in bi bili verjeli zgledom in dokazom od drugod, verjeli tistim redkim, ki so nam komunizem kazali v njegovi pravi podobi, bi nam žilo morda vse prihranjeno!

Jelendol, Grčarice, Mozelj! Počastni dokazi komunističnih ciljev in dela zanje. Ali more kdo trditi, da bi ti trije krvavi spomeniki pričali, da so bile te strašne, blazne žrtve s kakršnega koli stališča potrebne, nujne ali celo koristne? Za koliko bolj pa je svoboden slovenski narod zaradi Grčaric, Jelendola in Mozlja? Za koliko centimetrov se je »okupator« umaknil z naše zemlje? Za koliko bolj se nam zdaj godi? Koliko bolj smo si zdaj bratje, kakor smo si bili pred to krvavo ločnico?

»Osvobodilni boje«, zaradi katerega je baje vseh to bilo potrebno, ne more po treh letih pokazati ničesar drugega

munistični revoluciji, naj poreče kdo, kar hoče! Živeti hočemo, ker to ni samo naša pravica, ampak z ozirom na poslanstvo našega naroda tudi naša dolžnost!

Mladina je že takrat prva odvrkla vse strankarske ozire in ustvarila ono vsenarodno skupnost, ki nam je dala današnje domobranstvo in katera edina nas lahko reši smrti od komunistične kuge in nam zagotovi narodni ostanek v povojni brezbojšeški Evropi, za kar so potrebni resni napori vseh pozitivnih narodovih sil.

Iz vrst te mladine, ki je v toliki domovinski ljubezni zavrgla vse majhne ozire in ustvarila Slovensko domobranstvo, bodo prišli naši bodoči voditelji.

Zavedali smo se zvestobe in ljubezni do svojega naroda in domovine in šli smo preko zlobnih pogledov. Mirno in tovariško smo sprejeli orožje iz rok bodočih zidarjev idealih postalo resnični temelj naše lepše narodne bodočnosti.

Ko se spominjamo tega prvega nastopa, s ponosom lahko ugotovimo, da je Slovensko domobranstvo s pomočjo nemškega vojaka napravilo toliko, da je v svojih visokih idealih postalo resnični temelj naše lepše narodne bodočnosti.

Okoli Slovenskega domobranstva se je danes zbrala vsa ona poštna večina našega naroda, ki bo v naši bodočji gradnji kaj pomenila. Vse drugo ne šteje nič! Ali je okuženo po mozel zaupati vodstva. Slovensko domobranstvo danes pod edinim nagibom — koristiti narodu v zvestobi Bogu in domovini — vzgaja v svojih vrstah kader bodočih zidarjev naše narodnostno prekaljene in družabno preurejene bodočnosti. — Prišel bo čas, ko bo duh tega Slovenskega domobranstva prve brez usmiljenja iztrebil, druge pa postavil v roparnico.

kakor razdejanje, kri in ogromno žrtev. In če bi vojna trajala še trideset let, bi ne bilo drugače, kakor je danes.

Vseh trideset let bi se revolucija odlikovala po tem kakor danes: po morijah, goljufijah in uničevanju. Dejstvo je, da je »okupator« navzlic vsemu kričanju po treh letih tam, kjer je bil, in dejstvo je, da se zaradi takega »narodno osvobodilnega dela« ne bo umaknil. Resnica pa je, da je »osvobodilna vojska« žrtvovala v teh letih na tisoče naših ljudi, ne zaradi osvobođenja, marveč zaradi ciljev revolucije.

Jelendol, Grčarice, Mozelj! Ta imena obtožujejo poleg dejanskih rabljev tudi vse tiste, ki so hoteli ali so še danes pripravljati izdati vso to preliko kri zaradi nekega »sporazuma«, to se pravi zaradi sebe, da bi po potokih prelile bratske krvi splavali tja, kamor jih ženejo lastne koristi. Ta imena obtožujejo vse tiste, ki so za skledo leče vsak čas pripravljali izdati idejo, za katero so padli tisoči in za katero se tisoči borijo.

Jelendol, Grčarice, Mozelj! Imena, ki poleg strašnega pričevanja potrjujejo, da se je naše ljudstvo prav odločilo, ki potrjujejo upravičenost in smisel odpora proti rdeči revoluciji; imena, ki nam nalagajo dolžnost in dajejo pravico do vseh sredstev v boju z rdečo pošastjo; imena, ki nas od-

Največjo srečo vsakega človeka predstavljajo po naših kulturnih, evropskih in slovenskih pojmih Bog, narod in domovina.

To edino so ideali, ki so si jih naši domobranci zapisali na neomadeževani slovenski prapor. — Potrebno je, da to znova pribijem zaradi nekaterih, ki mislijo, da bodo za rešitev svojih »ideolov«, — če njihovo nereso strankarsko-političantsko stremljenje sploh lahko imenujemo — ideali, uspešno uničevali komunizem v nepomembnih skupnicah izven narodne skupnosti vseh slojev in vseh bivših taborov. Ti so namreč v sramotnem političnem računanju že mislili, da lahko spričo neravnih pozikusov potapljaljočih se komunistov, namenjenih razkroju domobranstva, prestavijo svoje piskrčke k ognju, ki se je kresal med nami in komunisti, in ki je končno poštno osmoldi klavrne boljšeške butice. Slovenski domobranci dobro vedo, zakaj jih je poklicel čas. Zato so se ob naši disciplinirani enotnosti vsi ti komunistični poskusi z govori njihovih lutk v Londonu vred žalostno razleteli in nas še bolj ojeklenili. Vse to bedno prizadevanje zločinskih prisklednikov kaznjena Broz-Tita nam je namreč bilo samo v dokaz naše moči — in strahu, ki ga imajo pred nami, če ostane naš duh v vsakem položaju tako udaren, kot je bil doslej. Vse ostale pa bo razvoj dogodkov nujno prisilil do enakega sklepa, kot ga je napravil v bratski Srbiji Draža Mihajlovič, ki je spoznal bridko, neznajčno prevaro tako imenovanih zaveznikov in se vključil v srbsko narodno skupnost okoli generala Nedelica, da se te dni na življenje in smrt biše skupaj z nemškimi vojakom proti vdirajočim Sovjetom in Titu v zaledju.

Dalje na drugi strani.

vezujejo od vsakega cmeravega in solzavega usmiljenja; imena, zaradi katerih imamo pravico braniti se ne samo z blagotno besedo, ampak tudi s svincem, ker nas je Bog ustvaril ne samo za drugi svet, temveč tudi zato, da z drugimi vred posedemo kraljestvo tega sveta in v njem živimo na preizkušnji za plačilo na onem svetu. Ta preizkušnja za nas je komunizem. Dolžnost nas vseh je, pobijati ga povsod in z vsemi sredstvi in v vseh oblikah in ne se dajati le pobijati ter čakati, kdaj bo rdeči brat prišel do spoznanja, da ne dela prav in da ga bo obsijala milost iz naših cmeravih besedi.

Jelendolske žrtve so to preizkušnjo že prestale. Zaradi spomina teh žrtev, ki so umirale z misljo na dom, družino in Boga, naj naša roka še krepkeje prime za puško; zaradi teh, še ob grobu zasramovanih, zvezanih, bičanih, do gola oropanih žrtev nas ne sme nikdar prevzeti šibkost v tem boju na življenje in smrt. Naš bog mora biti do konca dosleden, brez prizanašanja, brez nepotrebne čustvenosti. Dosleden zaradi mrtvih in zaradi živih, sicer homo izdali oboje: mrtve in žive, dom in vero!

Jelendol, Grčarice, Mozelj morajo biti geslo našega maščevanja, ki ga zahtevata časna in večna pravica, zaradi tega geslo našega boja in geslo naše bodočnosti!

IZ VSEBINE:

- Stran 1: Jelendol, Grčarice, Mozelj
- Stran 2: Evropska bojšča pred začetkom zime
- Stran 3: Zgodba iz prve dobe savojško-ofarskega bratstva. (Zivljenje in delo Kukarja Štev. 1 v ljubljanski letnici št. 1. 1943)
- Stran 4: Še eni slovenski krvniki — rdeči zdravniki
- Stran 7: »Ali si ti ustanovljajal belo gardo?« (Spomini slovenskega duhovnika po lanskem 8. septembru)

Kratka zgodovina enega izmed mnogih

1930: Lojze Kuhar se v Parizu in Nancyju, kamor ga je poslal tisti, na katerega je letos pljunil, poteguje, da bi z neko prepisavščino o petroleju dosegel francoski doktorat. Ker se mu to niti na tamošnjih tako uvidenih dopisnih univerzah ne posreči, se vrne v domovino — in se odlej vztrajno in značajno podpisuje: dr. Lojze Kuhar.

1937: Lojze Kuhar kriči v listih in v radiu: »Stalin — roke proč od Jugoslavije!«

Leta 1938: Lojze Kuhar strastno in ognjevitno zagovarja sveto pravico Japoncev v vojni na Kitajskem, da bi si prislužil pristoje potovanje in bivanje — na Japonskem.

Do marca 1941: Lojze Kuhar prerokuje v ljubljanskem radiu in se od sobote do sobote vsaj dvakrat postavi na glavo, ne da bi tisti, ki jim postaja on Sembilja, kaj opazili. Njegovi poslušalci so v glavnem »sol naroda«, ki ne vidi niti za ped pred sabo in ne pomni niti za uro nazaj.

Aprila 1941: Lojze Kuhar gre v tujino, baje reševati slovenski narod, v resnici pa s truhom za koritom. Prvo njegovo delo za slovenski narod je, da sebi preskrbi toliko zaželjeno ministrsko mesto kot poslanik pri poljski begunski vladi.

Leta 1942: Slovenski narod krvavi pod komunizmom in savojško svrajto, Lojze Kuhar prepeva iz Londona o ljubezni do domovine, o zarjah svobode, ki so vsak mesec pred durmi, in obljublja zavezniško pomoč. Kot edino zavezniško pomoč pošilja iz Londona... konzerve, čokolado, sardine itd., ne stradojočim slovenskim otrokom, ki so jim komunisti pobili starše in požgali domove, temveč otrokom svojega brata Lovrenca Kuharja — Prežihovega Vrance, ki je to morijo Slovencev, organiziral. Napada OF. Hkratu prosi, naj mu Slovenci za njegovo narodno delo izposlušajo... kako cerkveno odlikovanje, rdeč podbradnik, najmanj pa monsignorsko čast. Hvali Stalina in veliko zavezniško Rusijo.

Leta 1943: Slovenski narod umira, Kuhar ga marca meseca prvič imenuje izdajalec, ki je vzel orožje iz okupatorjevih rok. »Slovenski poročevalce« ga zato pohvali, a mu da hkratu po nosu, kakor zasluži človek med dvema stoloma. Potem slovenski narod umira bolj in bolj, Kuhar molči...

Leta 1944: Slovenski narod vstaja in uničuje Osvobodilno fronto, da bi se rešil in si ohranil bodočnost. Kuhar se vdnja Osvobodilni fronti in pljune na narod ter na njegov herojski boj za obstanek... vedno zvest samemu sebi in edini morali, ki jo je v življenju poznal in ki je obsedena v izreku: »Kdor je zame v mojno segel, temu bom do smrti stregel.«

Ne do svoje smrti seveda, marveč do smrti onega, ki ima mošnjo.

Kaj naj bi nas potemtakem pri Kuharju in Kuharih še moglo presesteti?

Dopolnilo

Pri zadnjih nastopih domobrantskih skupin proti tolovajski XVIII. diviziji na Notranjskem so bili ubiti, kakor se je ugotovilo po listinah, naslednji: kapetan Zauderl Bogomir iz Ribnice;

divizijski kurir »Ficko«; en major (morda načelnik »operativnega« štaba VII. korpusa Lazar Kolarič); en oficir, ki na uniformi ni več imel čina;

Milutin Zabukovek, načelnik propagandnega oddelka pri štahu VII. korpusa, prej organizator komunizma na ljubljanskem vseučilišču. Ta je bil ubit v Stopnjakih in so v začetku po podobnosti sklepali, da bi lahko bil Franc Lubej, član Izvršnega odbora OF;

dr. Slavko Prevec, primarij ošenskega oddelka v ljubljanski bolnišnici, do 25. septembra eden glavnih priganjencev KPS med ljubljanskimi zdravniki;

Z Notranjskega so zadnje dni prišla sporočila, da tolovaji tam govorijo, da je ranjeni Stanko Semič-Daki dva dni po napadu na štab »VII. korpusa« umrl. Po istih poročilih naj bi bil mrtev tudi komandant »VII. korpusa« črnogorski rabelj Pero Popivoda. Po udarjamo, da so tolovajske govorice!

Boris dela karijero

Boris — to je dr. Boris Puc. Morda ga kdo pozna iz ljubljanske promenade in iz boljnjih lokalov, kjer je igral edino vlogo, za katero je sposoben — vloga ljubljanskega pubija.

A kdor ne pozna njega, pozna njegovega očeta dr. Dinka Puc, advokata, nekdanjega ljubljanskega župana, Jevtičevega petomajskega bana, integralnega Jugoslovena, ki je svojemu vladarju vsaj tolikokrat prisegel in segel v roko, kolikorkrat ga je v dobi OF izdal. V hrbe ni šel, tega mu ni pustil preobilni trebuh, ki mu je zrasel od nesebične skrbi za blagor domovine in slovenskega ljudstva, zlasti neodrešenih Primorcev. Dejal je — kakor marsikdo drugi — da bi šel, če bi bil dvajset let mlajši...

Da bi pa le bil tam, kjer naj bi po lanskem 8. septembru delili plen in korita ter ostal samemu sebi zvest, je poslal v gozd svojega najmlajšega, Borisa. Kaže, da bi se bil Boris žrtvoval rajši za kaj bolj sigurnega, kakor je gozd, zakaj nastopiti je morala tiste usodne dni mamica z nedvomnim zgodovinskim opominom: »Boris, zdaj je pa zadnji čas, da greš tudi ti, če hočeš narediti karijero.«

In Boris je šel za karijero... Toda pot do karijere je v gozdu bolj trnjeva, kakor je bila na ljubljanskih parketih pot do bogatega zakona. Ko so prišle prve novice o tem, kako jih dobiva po grbi »Ljubljanska brigada«, katere cvet je bil tudi Boris, se je začelo tožiti tudi njemu in tistim, ki so ga poslali delat karijero. Začeli so na levo, se bolj pa na desno pripovedovali, da je laž, da bi bil lepi Boris šel v gozd. Kje nekoli, on, tako fin fant iz tako nacionalne družine! Šel je v Rim, v Milano, v Svico, kamor koli, samo v gozd ne...

Toda kakor o toliko pubijih, ki so šli 8. septembra ropat in pobijati zaradi karijere in korita, je čas tudi njega postavil na laž. Zaradi vloge, ki jo je Borisov oče igral za OF v Ljubljani, so oblastniki v gozdu njegovo ime v začetku zamolčevali, ali pa ga navajali samo v zaupnih poročilih. Toda ker danes ni pri tolovajih nič več tako skrivno, da bi ne dobili vsega v roke zlodjevi belci, se je pojasnila tudi skrivnost, kakšno karijero dela v gozdu zatajeni Boris.

Kaj mislite, kakšno? Odgovor na to daje sodba vsižjega vojaškega sodišča IX. korpusa NOV in POJ z dne 3. junija 1944, št. 31/44. Z njo je bila sprejema sodba proti Spiku Stanku, šoferju iz Bukovega pri Cerknju št. 65, ki je bil prvotno obsodjen na šest let prisilno delo, vsižje vojaško sodišče pa ga je obsodilo na smrt. Sodbo je podpisal — dr. Boris Puc kot predsednik te razbojniške ustanove!

Tako karijero, karijero rdečega krvnika, dela torej lepi Boris. Kdor še ne verjame, si izvorni akt lahko ogleda pri nas!

Nadaljevanje s 1. strani.

Kdor ima še dvome, naj si enkrat za vselej zapomni:

Od vsega začetka se za trenutek nisimo postali nezvesti svojim idealom. Ljubimo svoj narod, domovino in Boga! Ni je osebe in sile na svetu, ki bi bila upravičena, da bi nas kdaj klicala na odgovor za to, da smo z vsem svojim slovenskim bistvom ljubili in z vsemi silami branili Boga, narod in domovino!

To pa smo izprijeli s svojimi mrtvimi junaki in ranjenimi boreci.

Kdo na svetu nam more očitati, če smo hvaležni nemškemu vojaku, da nam je pomagal, ko se je naš narod — že lansko leto izdan in zapuščen — davil v komunistični gnójnici, ki so jo pomagali dovajati k nam — naši »zavezniki«? Le mi edini imamo pravico klicati k spreobrnjenju vse, ki si brusijo jezik okoli nas.

To velja tudi za vas, gospod Kuhar, ki ste nam govorili, naj se združimo s tistimi, ki bi vam že davno odstrigli vrat prav tam, do koder sega vaš beli duhovniški ovrtnik, če bi ostali v domovini in vršili med nami ono poslanstvo, za katerega so dali svoje življenje prof. Ehrlich in desetine vaših bratov, ker so poleg velike domovinske ljubezni, ki jih je navdajala, kot duhovniki upoštevali tudi stališče papeža do komunizma, stališče torej onega foruma, ki tudi za vas, — če ste še duhovnik in katoličan — predstavlja najvišjo cepkveno instanco! Če pa ste govorili zato, da bi si rezervirali ministrski stolček, potem ste prav tako kot Mikuz nepokorni svoji vrhovni cerkveni oblasti in niste več duhovnik. Za nas pa ste umazana, neznačajna pokveka, ki je pljunila v tisto juho, ki jo je večeraj s slastjo jedla in jo celo drugim prodajala. S tem ste za vse večje čase zaigrali upoštevanje med našim narodom, ki ga bodo vodili samo pošteni in značajni možje. Vaš primer je tudi dokaz, da nas nobena stranka — tudi vaša ne! — ne more rešiti, ker je vsaka po vašem primeru, ki ste imeli pred letom še polna usta obsodb partizanov, pripravljena na vsak kompromis — zaradi korita!

In vam, gospod Churchill, lahko nekaj resničnega povemo. Nekateri nam namreč očitajo, — da smo izdajalec, ker delamo drugače, kot to zahtevate vi — naš »zaveznik«, žigar velikopotezna igra na svetovni šahovnici ogroža naše življenje.

Kajti sramota je, spoštovani gospod Churchill, da za rešitev svojega svetovnega imperija žrtvujete svoje večerajšnje varovance »džingiskanu 20. stoletja«, kakor to te dni doživlja tudi ohi del nacionalne Srbije, ki je z Mihajlovičem na čelu polagal vse nade edino v vas, pa ste ga izdali kot kralja, da se bo sedaj ob Nedlču z združenimi močmi boril proti vdirajočemu boljševizmu na življenje in smrt. Gospod Churchill, ali sedaj vidite, da ni-

Evropska bojišča pred začetkom zime

Po razmeroma naglem, a kljub temu strogo načrtnem umiku, ki so ga Nemci izvedli iz Francije, je sledilo razdobje, ki ga je nek nemški vojaški dopisnik označil kot razdobje »gibljive vojne, na mestu«, in to povsem upravičeno, saj od tedaj naprej ni bilo nikjer več nobenih večjih sunkovitih prodorov, marveč le boji, v katerih se je sreča več ali manj menjavala. Odkar se je vojna črta — v kolikor o njej sploh smemo govoriti — premaknila do belgijsko-holandske meje, na srednjem in južnem odseku zahodnega bojišča pa do bližnje znanih obmejnih utrd, so zavezniški napredovali izredno počasi in so vsako ped zemlje morali plačati s krvjo. Na zahodnem bojišču se danes bije okoli tri milijone vojakov.

Vprav ta preobrat na zahodnem bojišču je potrdil, da nemški umik iz zahodnih zasedenih dežel nikakor ni bil kakšen paničen beg v neredu, marveč res povsem načrten umik, ki ga Nemci v svojih uradnih vojnih poročilih niso prav nič prikrivali, ampak odkrito priznali ter hkrati z vso samozavestjo napovedali, da se bo ta umik, kadar pride primeren trenutek, ustavil. To se je tudi zgodilo, in tega zdaj nič več ne potrjuje samo nemška uradna vojna poročila, marveč tudi zavezniška, še bolj pa izjave, ki so jih bili prisiljeni dati zavezniški voditelji, čeprav so prej že zaglasovno napovedovali, da bo Nemčija že do oktobra na tleh ali da bo vojna končana vsaj pred zimo. Churchill je na primer konec prejšnjega tedna moral v svojem govoru spet enkrat, kakor je to storil že tolikokrat, preložiti zavezniško zmago na naslednje leto. Angloamerikanci zdaj uvidevajo, da o uničenju nemškega odprnega bojišča danes ne more biti več govora in da se morajo pripraviti na dolgo in izgub polno obrambno vojno.

Na nemških tleh vsaka hiša trdnjava

Nemški propagandni minister dr. Goebbels, ki se je prejšnji teden mudil nekeje na zahodu tik za bojiščem in tam imel pomemben govor na skupino delavcev, zadržno ni kar tako brez podlage dejal med drugim: »Vsaka hiša bo postala trdnjava, če bi uspelo sovražniku, da bi tu ali tam na nemških tleh napredoval. Sedaj ko je sovražnik dosegel meje nemške države, je prišel do zelo draga spoznanja, da je nekaj povsem drugega osvojit si Pariz in Bukarešto, kakor pa Königsberg ali Köln. Pripravi se mora na to, da ima za nasprotnika fanatično ljudstvo, ki je pred njim in za njegovim hrbtom, ljudstvo, ki ga silijo, da mora nenehoma pošiljati v boj nove sile, ki mu veže močne sile ter mu ne bo dovolilo miru, niti izkoriščanja trenutnih uspehov. Hrabra nemška divizija, ki dobivajo iz domovine vedno boljše vrste orožja, bodo znale odstraniti nevarnost, ki preti z zahoda. Sovražnik se mora danes boriti pod mnogo težjimi okoliščinami, kakor pa pred nekaj meseci na zahodnem vdornem bojišču. Prevaliti mora dolge preskrbovalne poti, da dovede na bojišče moštvo, orožje in strelivo, kakor še vedno nima uporabnih pristanišč. Mi pa nasprotno uživamo predpnost kratkih zveznih poti, ki nam dajejo možnost, da razmeroma hitro zakrpamo nastale vrzeli ter naglo dovedemo operativne rezerve na ogrožena mesta. Nemčija zdaj tudi ni več prisiljena vzdrževati v zasedenih ozemljih dragocenijsih vojaških sil. Zavezniškom pa poleg tega delajo velike preglavice tudi uporniške čete v zaledju. — Cilj nemških naporov, priji spet na vrh, je samo organizacijsko vprašanje, prav tako kakor je zmaga Nemčije samo vprašanje vzdržanja.«

Odkar so zavezniški konec prejšnjega meseca doživeli hud poraz, ko so jim

smo mi krivili, če vas nisimo poslušali in smo se zvezali z vašim »zaveznikom«, ki nam je pomagal? Gospod Churchill, mi vas in vašega naroda ne sovražimo, ker smo se v teh groznih letih naučili samo ljubiti svoj ubogi narod. Postali pa vam bomo pravi prijatelji, kadar za zaščito svojega svetovnega imperija ne boste žrtvovali malih narodov kugi, ki jo prinaša vaš nenaravni zaveznik, in kadar boste stopili v evropski blok, ki ga Nemčija — in to Hitlerjeva Nemčija, gospod Churchill — že od leta 1941 vodi v borbi za obstanek, ki ga ograža židovski satanizem bogataško boljševiške igre. Vaš sovražnik zaveznik vam namreč že sega v žep. Če boste pa takrat, kadar vam bo pregloboko segel v malho, svojo igro le spremenili in ga udarili po zobeh, potem vedite, da mi vsi, ki smo že tri leta dan in noč v borbi z boljševizmom, vemo, da je Hitlerjeva Nemčija, proti kateri ste se poslužili tega nenaravnega zaveznika, že od junija 1941 čuvala tudi vaš svetovni imperij, kakor koli se to sliši na moč paradoksalno! In prav tej Nemčiji bo zgodovina nekoč dala veličastno priznanje, da je edino njena in Hitlerjeva zasluga, da bo boljševizem propadel, ker je edino ona tako zdesetkala azijske sile v službi svetovnega židovstva, da se jih bo združena Evropa lahko obranila in jih zapodila nazaj tja, od koder jih je židovski patron spustil na krščansko in kulturno Evropo.

Tem bolj vidimo spričo vsega tega, kako prav je imel naš general Rupnik tudi takrat, kadar smo stiskali zobe zaradi njegovih besed. Prav zato pa bomo dali vse svoje sile — tudi sile tistih, ki so stali doslej ob strani, pa bodo v kratkem spregledali — na razpolago slovenski narodni skupnosti, da nas bo Rupnik z njo popeljal v lepšo bodočnost.

Nasa odločitev je padla. Do konca, do skrajnosti disciplinirani in enotni pod vodstvom našega generala Rupnika v borbo proti boljševiški kugli

Nemci skoraj povsem uničili divizijo padalcev, ki so jo zavezniški spustili na Nizozemskem nasprotniku za hrbet ter na ta način skušali omajati močan nemški obrambni zid, se je

vojna nekako ustalila

Se več, Nemci so začeli celo s protinapadi, ki so na več krajih tudi uspeli. Vprav zaradi tega preobrata pa je boj na zahodu postal še silovitejši, zakaj zavezniški so začeli dovažati vedno nove sile na bojišče in za vsako ceno, tudi za ceno še tako velikih izgub oprati svoj nenaden zastoj. Po tem neuspehu s padalci na Nizozemskem so skušali s hudimi krajevnimi napadi na drugih odsekih zahodnega bojišča pognati nasprotnika nazaj. A kakor se vidi iz najnovejših poročil, jim tudi to ni uspelo, vsaj v tisti meri ne, kakor so si zamišljali.

Močno ovira zavezniške tudi zagrižen nemški odpor v pristaniških trdnjavah. Nemci so nekatere izmed njih prepustili sovražniku šele potem, ko so bile že vse v razvalinah in povsem neuporabne. Morda se je komu zdel tak brezupen odpor nemških branilcev povsem nesmiseln, a treba se je zavedati, da je mnogo pripomogel k nadaljnjemu nemškemu uspešnemu obrambnemu boju na zahodu. Poudariti je treba, da zavezniški doslej še niso zavzeli niti enega pristanišča ob Atlantiku v taknem stanju, da bi ga lahko uporabljali za neoviran dovoz novih čet in vojnega blaga!

Iz zavezniškega vedenja na zahodnem bojišču pred dobrim tednom pač ni bilo težko sklepati, da se pripravlja nova velika ofenziva. To dokazuje med drugim tudi poročilo nemškega vojnega dopisnika, ki je zapisal: »Zahodno bojišče je v polni napetosti. Boji sicer še niso preokorčili okvira omejenih krajevnih nastopov, vendar nam priča naraščajoče zavezniško letalsko in topniško delovanje ter njihovi vedno močnejši ogledniški sunki ter nastopanje novih oddelkov, zlasti na levem angloameričkem krilu, da bo prav kmalu udaril napadalni val na nemške obrambne naprave na zahodu. Brez dvoma sili več važnih vzrokov zavezniško vrhovno poveljstvo k temu, da obkoli, oziroma prebije nemško obrambno črto še pred pričetkom zime. Vojaško je važna predvsem skrb, da ne bi nadaljnje zavlačevanje z velikimi vojaškimi nastopi proti Nemčiji povzročilo izenačenja sil v nemško korist. Ta skrb je po vsem tistem, kar se dogaja za nemškimi črtami, vsekakor upravičena. Z največjo brzino se nadaljuje nemška proizvodnja orožja, v kateri je nastopilo bistveno poenostavljenje, ki je nedvomno posledica izvedene preobročitve nemške vojske. Pri obrambi pričakovane angloameričske velesofenzive bodo torej nedvomno soodločali številni novi čimtelji.«

V začetku tega tedna je bil

položaj na zahodnem bojišču

nekako naslednji: Severno in severozahodno od Anversa so nemške čete na novi črti izravnale sovražne vdore. Težki boji so se odigrali spet na nizozemskih tleh in severno od Aachena. Sovražni napadi, ki so imeli namen razširiti vdor pri Eindhovenu in Nimwegenu proti zahodu in vzhodu, niso uspeli, prav tako ne sovražnikov poskus, da bi odstranil nemške čete južno od Arnheima z južnega brega spodnjega Rena. Tudi severno od Aachena, kjer so Amerikanci in Angležji še naprej pritiskali z močnimi silami, da bi prišli do česte Aachen-Geilenkirchen, so nemške čete ustavile zavezniško prodiranje. Med Aachenom in Diedenhofenom ni bilo pomembnejših bojev. Na področju Metzja so Amerikanci napadali z močnimi silami zunanje okraje trdnjavskega območja. Pri Macheranu severno od Metzja pa so jih nemške čete zavrnile. Južno od Metzja pa so Nemci celo osvojili nazaj nekaj krajev. Izjalovili so se prav tako tudi vsi ameriški napadi ob zahodnih obronkih Vogezov.

Obdobje prenovitve strateških načrtov

Vojaški dopisnik DNB-a je tedaj zapisal: »Smo v obdobju prenovitve strateških načrtov. Zahodne sile hočejo za vsako ceno spraviti negiblivo bojno črto med Zuiderskim jezerom in švicarsko mejo spet v gibanje. Nemško vodstvo se ravna predvsem po načelih gibljive taktike, ki drobi nasprotnika.« Razumljivo je, da so pri vseh novih poskusih prodora imeli zavezniški hude izgube, ki pa so jih seveda skušali brž nadomestiti z novimi silami, pri čemer so pritegnili v velikem številu tujeodno vojske. Kanadčane so poslali na najtežji in najbolj krvavi odsek ob utrjenih obalnih oporiščih, na drugih težavnih odsekih zahodnega bojišča pa so se pojavili v večjem številu francoski, belgijski, nizozemski in poljski oddelki. Celo Čehe in Kitajce so uvrstili v angloameričsko vojsko. Poročajo, da so v Franciji končane vse priprave za rekrutacijo vseh moških, ki pripadajo letnikom 1897. do 1928.

V naslednjih dneh so se nadaljevali hudi boji pri Anversu in ob belgijsko-nizozemski meji severno od Turnhouta. Ob nemško-nizozemski meji je neka ameriška divizija za nekaj kilometrov napredovala. Drugod je položaj ostal bistveno nespremenjen, tudi vzhodno od Epinala in Remiremonta. Posebno hude izgube so utrpeli angloamerikanci severno od Nimwegena in ob reki Maas. Dne 5. oktobra so se boji na tem odseku še stopnjevali v svoji silovitosti in je zavezniška vojska nekoliko napredovala severno od Turnhouta, do Tilbourga pa ni mogla prodreti. Visoko ceno so Angloamerikanci morali plačati za malenkosten vdor pri Uebachu pri Geilenkirchenu. V Vogezih so Nemci obdržali svoje postojanko.

Nadaljnja nemška uradna vojna poročila govore o ponovnih sovražnih poskusih prodora pri Turnhoutu in južno od Geilenkirchena, ki pa so se skoraj povsod spet izjalovili. Tudi na obronkih Vogezov ni bilo bistvenih sprememb, čeprav je nasprotnik skušal med Epinalom in Luro na široki bojni črti vdreti v nemške postojanke in se je ojačel z marokimi in alžirskimi oddelki. Siloviti boji so se odigrali zlasti za izhode iz dolin vzhodno od Remiremonta.

Velebitka severno od Aachena se je nadaljevala z enako silovitostjo kot prej. Vsi napadi Amerikancev so obličali za bunkerji in hkrati tudi na obeh straneh Remiremonta, severovzhodno od Epinala pa so Nemci obkolili neko sovražno bojno skupino. Nadaljnji težki boji na področju severno od Anversa so nekako merilo za velike angloameričske oskrbovalne skrbi. Neprerohoma pošilja sovražnik v boj nove sile, ker upa, da se bo na ta način polastil pristanišč ob nizozemski obali. S temi prizadevanji pa sovražnik hkrati potrjuje, kako so junaki branilci francoskih pristanišč prekrizali načrte invazijskih armad. Šele po dolgotrajnih krvavih bojih so angloamerikanci zavzeli nekaj teh luk, ki pa so zdaj povsem neuporabne. Vprav zato se jim doslej tudi ni posrečilo izvojevati kakšne zmage.

Prva oklepniška bitka ob nemški meji

Do trenutka, ko pišemo to poročilo, se slika bojišča na zahodu bistveno ni spremenila niti na belgijsko-nizozemski meji, niti med Waalom in spodnjim Renom. Pri Aachenu je nasprotnik napadal še vedno z vso silo in pri tem uporabljal močne oklepniške oddelke, vendar je zaradi okrepljene nemške obrambe utrpel težke izgube. To je bila prva oklepniška bitka tostran nemške meje.

Tudi pri Metzju, kjer so divjali ograničeni boji pri Driantu ter v gozdu Parroy se je bojna sreča menjavala in Amerikanci niso dosegli ničesar. Vojno poročilo z dne 9. oktobra pravi o bojih na zahodu: »Sovražni napadi na zahodnem bojišču so se večeraj razširili na nadaljnje odseke. Pri nadaljnjih krajevnih spopadih ob belgijsko-nizozemski meji in na srednjem Nizozemskem se nadaljuje bitka na področju Geilenkirchen—Stelberg z naraščajočo zagriženostjo. Zilav odpor in siloviti protinapadi nemških divizij so po najhujših bojih zaustavili sovražne oklepniške oddelke, ki so hoteli od obeh strani obkoluti Aachen. Za izboklino boje črte severovzhodno od Nancyja, ki ga sovražnik od večeraj dalje močno napada, so se vneli siloviti boji, ki se nadaljujejo tudi na obeh straneh Remiremonta z ameriški in francoski pehotnimi ter oklepniškimi silami. Dumkerque je bil spet pod hudim sovražnim ognjem, izjalovili pa so se sovražni napadi pred St. Nazairem, Lorientom in v prednjih črtah pri La Rochelu.«

Da položaj zavezničkov na zahodnem bojišču ni lahek ali celo rožnat, kaj lepo dokazuje tudi zadnja Churchillova in Rooseveltova izjava o okrepljenem nemškem odporu, v kateri sta zavezniška voditelja poudarila med drugim: »Ne smemo si domisljati, da položaj ni resen. V naslednjih tednih in mesecih bo preteklo še mnogo krvi.«

Hude skrbi zaradi »V 1«

Pri bežnem pregledu vojaških dogodkov na zahodnem evropskem bojišču pa ne smemo iti mimo nečesa, kar Angležem dela tudi hudo preglavice. To je silovito nemško maševalno orožje »V 1«. Zaradi svojih prenapljenih pripomb glede tega nemškega orožja se bo moral pred angleško poslansko zbornico zagovarjati — kakor piše list »Spherc« — Churchillov zet Duncan Sandys. Na njegove besede, češ da je nevarnost pred »V 1« že pri kraju, se je namreč vrnilo v London na tisoče ljudi, ki so se bili vprav zaradi te nevarnosti prej izselili. »Spherc« pripominja, da je Sandysova krivda toliko večja, ker se je izkazalo, da je »V 1« sicer nekaj dni prenehala, da pa je nato ponovno nastopil z vso silovitostjo. In ko je zadnji Churchill govoril o zakonu za ponovno zgraditev hiš na deželi, je nehoti tudi priznal, kakšen učinek so imeli napadi »V 1« v Angliji. Dejal je med drugim: »Mesta so razrušena, povsod najdemo veliko razdejanih. Odveč bi bilo torej še dokazovati, kako hude preglavice dela Angležem nemško maševalno orožje »V 1«.

Boji v Italiji

Zadnji tedni tudi na italijanskem bojišču na Apeninih niso prinesli večjih sprememb, čeprav so boji, ki jih nemške čete bijejo v srednji Italiji, izredno trdi. Amerikanci se skušajo prebiti do Bologne na eni strani kar naravnost čez apeninski gorski greben, na drugi strani pa ob jadranski obali preko Rimlnija, ki so ga po zagriženem nemškem odporu dobili zavezniški vsega razdejaneja v roke. Kakšni so ti boji, najlepše dokazuje poročilo nekega zavezniškega časnikarja, ki je sam doživel borbo za Rimini. V tem poročilu pravi: »Boji v Italiji so v mnogem merilo za boje v Nemčiji. Te čete se bore daleč od svoje domovine, dan in noč so pod točo bomb in granat naših letalcev in topov ter v neprestanih napadih od strani naših čet. A vzile temu junško drže vsak meter zemlje. Dokler bo imela Nemčija čete s tako fanatično moraljo, je ne bo mogoče premagati z lahkoto in kar tako mimogrede.«

Iz vseh smeri, v katerih prodirajo zavezniške čete v Italijo, se jasno vidi, da se general Alexander skuša predvsem polastiti ceste, ki drži iz Rimlnije skozi Bologno v Milano. Kdor ima to cesto v rokah, je gospodar Padove nižine. General Alexander je skuša s svojimi oddelki doseči čimprej, ker pozna njeno veliko

važnost. Za dosego tega cilja je brez dvoma najugodnejši vzhodni odsek italijanskega bojišča, odsek ob jadranski obali, kjer so zavezniške čete že skoraj povsem obšle apeninski greben in se jim že odpira Padova nižina. A vse kaže, da tudi tu ne bo šlo brez hudega odpora nemških čet. Na tem odseku se boji odigravajo zdaj še vedno v bližini znamenite rečice Rubikona in »kocka zdaj še vedno ni padla...«

Eno zadnjih poročil z južnega bojišča pravi: »V srednji Italiji so nemške čete, ki se bijejo že več dni južno od Bologne v najtežjih bojih, dosegle znova velik obrambni uspeh. Sovražniku je sicer uspelo, da je ponekod za ceno visokih izgub vdrl v naše prednje čete, vendar smo ga s takojšnjimi protinapadi vrgli nazaj ali zaustavili. Tudi ob jadranski obali se težki boji nadaljujejo ter se prameščajo bolj v gorovje zahodno od obale.

Vzhodno in jugovzhodno bojišče

V znamenju »gibljive vojne na mestu« je tudi vseh srednji severni odsek vzhodnega bojišča. Na cestah, ki drže čez prelaze v gozdnatih Karpatih so nemške in madžarske čete vzdržale boljševiški pritisk, ponekod pa Sovjete s protinapadi potisnile celo nazaj. Ob Visli jugovzhodno od Varke in severno od Seroca so boljševiki napadali brez uspeha, prav tako pri Rigi severno od Dvine. Med Njemenom in Vento, pa se nemške čete žilavo bore z močnimi sovražnimi oddelki. Boljševiki so se pred nedavnim izkrcali na otoku Oesel, ki zapira Riški zaliv, vendar boji na tem otoku še trajajo. Na Finskem so se nemške čete v redu umaknile s področja pri Torniju proti severu, jugovzhodno od Murmanska pa so Nemci izdžrali močan sovjetski pritisk.

Večjo pozornost vzbuja jugovzhodno bojišče, t. j. bojišče ob romunsko-madžarski meji, kamor so Sovjeti usmerili svoj glavni pritisk in skušajo za vsako ceno prodreti v osrčje Madžarske od jugala — deloma tudi preko bivšega jugoslovenskega ozemlja — proti Budimpešti. Po zadnjih poročilih s tega jugovzhodnega evropskega bojišča so nemške čete v Banatu in v Srbiji z novimi svežimi rezervami ustavile sovražnikovo prodiranje. Na bojišču zahodno od Zajčarja so nemški planinci uničili dva sovjetska bataliona, ki sta vdrla v njihove postojanke. Pred sovražnikom, ki napada na široki črti na južnem Madžarskem, se nemške in madžarske črte branijo ob Tisi. Pri napadih proti severu so sovjetske čete predrle preko reke Kereš do debrecinskega področja. Nemki protinapadi dobro potekajo.

Največja ovira na tem odseku je za boljševike Donava. Kljub temu da se odigravajo boji, v bližini srbskega glavnega mesta, ni mogoče govoriti za zdaj o kakšni neposredni nevarnosti za Belgrad. Nov v vojaškem razvoju je sovjetski velenapad severno od Arada. Po začetnih boljševiških uspehih so nemške in madžarske čete izvedle na področju Kereča protinapade ter pričele tudi z drugimi ukrepi. Zazdaj ni mogoče reči, do kod bodo Nemci še pustili sovjetske čete na Madžarsko in kako daleč bodo prodrele tudi v Srbijo. Vsekakor pa drži, da se Nemčija tudi dobro zaveda pomembnosti tega novega, jugovzhodnega evropskega bojišča, in da bo tudi to znala boljševike prav tako ustaviti, kakor jih je znala na Poljskem, kjer svet za obrambno vojskovanje gotovo ni nič bolj ugoden. Kar pa zadeva sovjetske sunke proti Srbiji, piše sotrudnik DNB-a, ti nastopi se prehaajo na politično področje, saj kažejo, da bi Sovjeti radi razširili svoj vpliv tudi na Balkan.

Spričo razmeroma precejšnjega zatijaja v tem prehodnem razdobju pa vzbujajo čedalje večjo pozornost

zimске priprave za bojišči

Tu zasluži prvenstvo razvoj novih nemških sredstev za boj proti letalom. Nemčija je vprav v tem oziru v tistem obdobju, ko že dohaja nasprotnika, pri čemer ji je čas, ki ga je dobila ob nemških mejah, omogočil še posebne razvojne možnosti — tako je zapisal v nekem svojem poročilu dopisnik nemškega poročevalskega urada dr. Max Krull. Še bolj pomembne pa so morda besede, ki jih je v zadnji številki tednika »Das Reich« zapisal nemški propagandni minister dr. Goebbels: »Uporaba novega nemškega orožja je naša velika, čeprav ne edina nada. Iz izkušnje vemo, da je prednost, ki jo lahko doseže kak narod z uporabo novih tehničnih iznajdb, v vojni čisto le kratkotrajna. Kljub temu pa ne smemo podcenjevati svojih možnosti, saj tvorijo dodatke k ostalim našim načrtom in jim tako zvišujejo njih učinek. Naš narod je zdrav in sposoben za odpor. Njegova vojna moralja je vsekakor nedotakljiva in tudi materialne pogoje za uspešno nadaljevanje vojne imamo še v polni meri. Zato gledamo mirno na nadaljnji razvoj vojne na vojaškem in političnem polju.«

Tudi v šali se da povedati resnica in včasih še bolj boleče kakor z resno besedo. — Dobra šala je »kondenzirana« resnica. Zbirko posrečenih šal, slik in zbadljivk vam nudi prijetna knjižica

»Rdeča kolobocija«

ki jo dobite za 10 lir po knjigarnah in trafikah.

Pisma nam in vam

Gospod urednik!

Na Vas se obračam s prošnjo, da priobčite pismo, namenjeno predvsem višji oblasti, a tudi širši javnosti.

V Ljubljani je mnogo družin, ki imajo pri tolovajih očete, može, sinove, ki so običajno strah in trepet podčeljskega ljudstva. Mnogo naših beguncev bi vedelo povedati kaj zanimive primere. Vem pa, da imajo ti gospodje doma še cele garderobe skrite pred roko pravice.

Ali ne bi bilo primerno, g. urednik, če bi pristojne oblasti ipreskrbele, da bi se te stvari odzvale in porazdelile našim beguncem, ki so oropani od komunistov ostali popolnoma brez vsega.

Sama sem bila skoraj dve leti pod komunističnim terorjem in so tudi dobro preskrbeli za olajšanje naših omar oziroma vsega imetja. Katera ljubljanskih gospod ali gospodov ve, kaj se pravi, lepe noči ostati brez strehe, brez obleke in čevljev. In koliko naših beguncev je bilo premožnih kmetov, pa kaj imajo sedaj. Ali ne bi bilo prav, da bi kol poročilo storjenih krivic dobili sedaj za zimo dobro obleko in čevlje iz garderobe, zaplenjene ljubljanskim komunistom.

Zanima nas tudi, kako morejo nekateri begunci, katerih može so že dalj časa v gozdu, živeti tako brezskrbno in razkošno. Da, da, tudi vaših krvavordete lakiranih nohtov in kričeče pobarvanih ustnic se drži delček krvi, ki so jo prelili vaši sovražci v znamenju peterokrake zvezde.

Vse se obrača, pa se bo tudi to obrnilo. Mnogo vas je Ljubljančanov, ki se vam begunci ne smilimo, in nam vedno znova očitali, da smo izdajalci in nezvojni milosti, ki jo uživamo v Ljubljani. Ali veste, kako postopajo vaši godčni milijenčki, ko pridejo h kmetom po živež. »Daj, če ne dobiš krogljo v glavo.« To se vedno stih, najbrž imajo le besede namesto denarja za plačilo.

Kaj bi reklo ljubljanskih družine (seveda komunistične), če bi mi prišli k vama in jim zagrozili: »Dajte nam stvar vaših mož, fantov, sinov, bratov itd. Če ne...«

Veleccenjeni gospod urednik!

Morda vam bo neprijetno objaviti ta moje vrstice, ker je zadeva v dokaj tesni zvezi s Prevodom, vendar pa sem prepričana, da boste te vrstice kljub temu objavili, saj so pisane z najboljšim namenom. Obratam se z njimi na Vas, ki ste s svojo pravično uvidenostjo že marsikomu pomagali.

V zadnjem času je naš Prevod uredil prodajo in razdeljevanje mleka tako, da je število mlekar, ki razdeljujejo mleko upravljavcem, čedalje manjše, vrste pred mlekarjami pa čedalje daljše. Navajam za primer Šiško, kjer so pred meseci razdeljevali mleko razne mlekarne, pozneje so bile med njimi izvoljene le redke, nedavno pa so se te znova sketili. Ukiniti so n. pr. prodajo mleka v mlekarji Kovčič, ki je bila mnogim »pri roki«.

Za dokaj povečani razdeljevalni okoliščini prodaja zdej mleko v tem delu Spodnje Šiške samo mlekarja Jurkovič. Prevodovi uslužbenci pripeljejo mleko po navadi okoli enajste ure, ko so vse gospodinje zaposlene s kuhanjem kosila. Poldrugo uro pozneje mestna plinarja zapre dovod plina in je kuhanje tedaj nemogoče. Gospodinje morajo torej stati na cesti pred mlekarjami prav v tistem času, ko je plin za kuhanje na razpolago. Ker je število mlekar, ki razdeljujejo mleko, čedalje manjše, so vrste pred mlekarjami čedalje večje in morajo gospodinje čakati prav okoli poldneva po uro in celo več, če hočejo za svoje otroke dobiti pripadajoče jim mleko.

Zakaj ne bi Prevod določil razdeljevanja mleka po vseh boljših mlekarjah? Ali ni pametneje dodeliti vsak dan vsaki mlekarji po 50 litrov mleka za razdelitev, kakor pa le redkim mlekarjam po 300 ali celo več litrov? V teh neprijetnih jenskih in poznejših zimskih mesecih bi bilo na ta način gospodinjam znatno olajšano čakanje na mleko in prihranjeno prezebanje na cestah pred mlekarjami, hkrati pa bi jim bila omogočena kuha v času, ko je plin na razpolago!

Gospodinja.

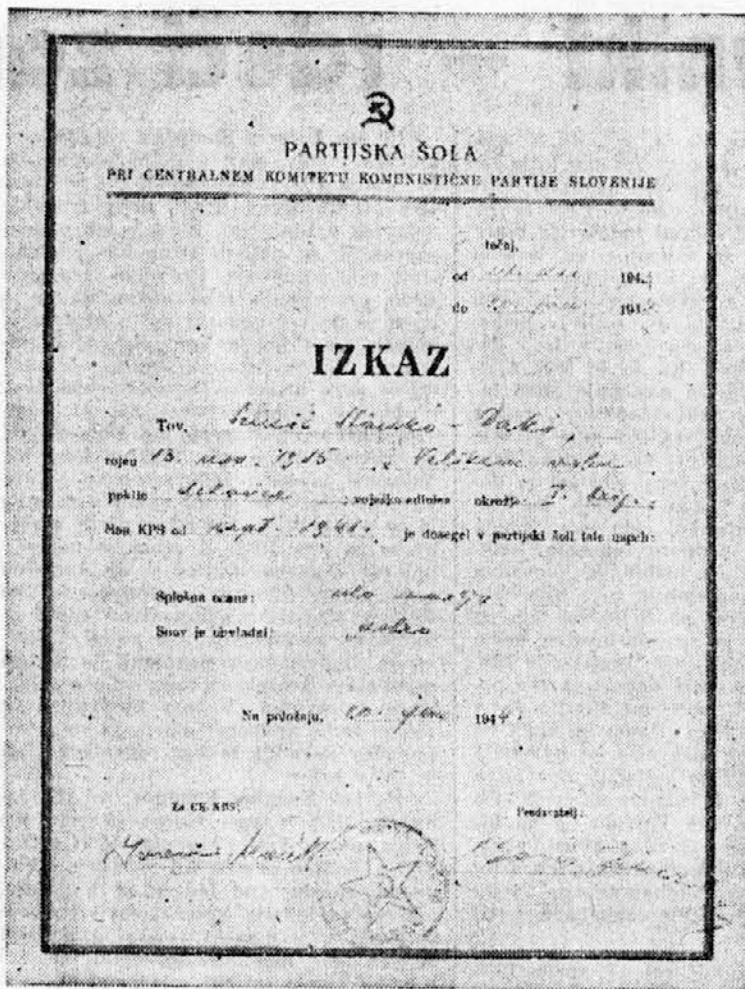
Gospod urednik!

Dne 8. septembra t. l. je opozorila uprava policije v Ljubljani starešine hiš, da pod strogo kaznijo ob letalskem alarmu zapro glavni plinski vod v hišah, kjer imajo plin. Ta poziv je bil pač res na mestu, vendar pa smo številni prebivalci hiš s plinskim vodom menila, da bi bila varnost ljudi s te strani še bolj zagotovljena, če bi ob alarmu plin zaprli še kar v plinarni, kakor delajo ob govilih urah zaradi varčnosti. V tem primeru bi se tudi po cesti čez do pip, ki so polne plina, popolnoma izpraznilo. Poleg tega je panekod ta pipa v strankini kleti. Nekateri stranke zato plin capirajo same, ker ključa pač ne zaupajo tujim ljudem, kar jim ne moremo zameriti. V teh primerih se lahko zgodi, da v splošni zmešnjavi, ki bi nastala ob resničnem bombardiranju, stranka mislila v prvi vrsti na lastno rešitev, plin pa bi ostal odprt. Iz teh razlogov bi prizadeti res četeli, da bi uprava policije to nalogo in odgovornost naložila plinarji, da bi plin ob alarmu zaprla ona sama. Se vam ne zdi, gospod urednik, da bi bilo tako bolj prav? Prizadeti odjemalci plina.

Spoštovani g. urednik!

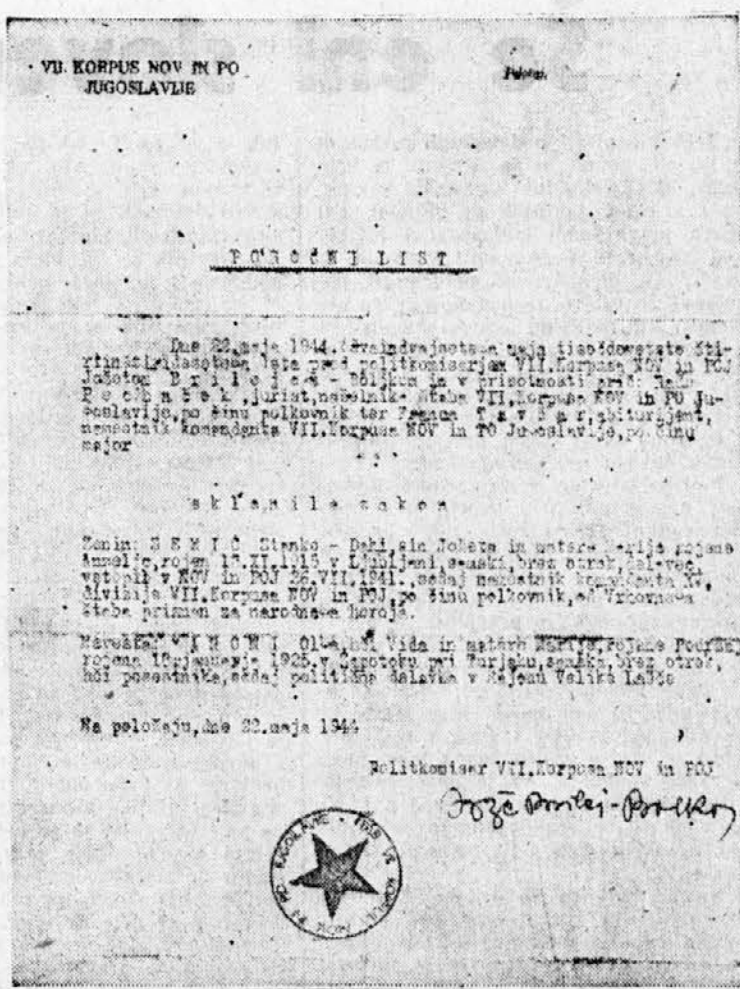
Lépo je, če ima človek toplo srce do bližnjega, zlasti se v sedanjih časih, ko je toliko ljudi prišlo brez svoje lastne krivde v naravnost obupen položaj. Po sebi hvalovedno pa je, če kdo v teh težkih časih z dejanjem pokaže, kako toplo srce ima zlasti do otrok, ki jim v toliko primerih beda in pomanjkanje prav nič ne prizanaša.

Pri nekem hišnem posestniku v okolici Zelene jame se je zbralo precejšnje

Vse je izgubil...

Namreč Stanko Semič — Daki, poklicni morilec Slovencev, sedaj polkovnik »narodno-osvobodilne« vojske in »narodni heroj«. Izgubil je nekajkrat vojsko, izgubil izposojene kanone, izgubil legendarnega konja-belca, na katerem je hotel igrati kralja Matjeja. Zdej je na Otavah izgubil uniformo — kako je ne bi, ko je pa se Tito prišel ob hlače. To bi ne bila zvestoba poglavarju! — Izgubil je tudi edino spričevalo, ki ga je kdaj v življenju dobil, namreč »Izkaz« o tem, da je »dobro« naredil partijsko šolo — najvišji kulturni ponos življenja. Izgubil je tudi poročni list, ki govori o tem, da ga je zdej že odstavljeno politični komisar »VII. korpusa« — Jože Brilej — Bolko 22. maja letos poročil pod brezo z Olgo Gannoni. Upajmo, da so vse te izgube najlepše poročilo, da bo lepega dne izgubil... tudi glavo, pa naj zna bežati, kakor more bežati le absolvent partijske šole.

Zgodbe iz prve dobe savojsko-ofarskega bratstva

Življenje in delo Kuharja št. 1. v ljubljanski jetnišnici I. 1943

Duševni oče OF in predsednik Komunistične Partije Slovenije Lovrenc Kuhar-Prežihov Voranc iz zloglasne družine Kuharjev je meseca februarja leta 1943 postal po naključju gost ljubljanskih sodnih zaporov. Kot »visoki« osebnosti so mu takoj dodelili posebno celico v 1. nadstropju. Ze hitro po prihodu v jetnišnico so temu korenjaskemu možakarju Savojski dovolili sprejemanje hrane iz restavracije, lastno posteljno perilo, knjige, pisalni stroj, cigarete, vino itd. Prav kmalu je na posredovanje OF prišel delati Kuharju v celico kratek čas zaupnik OF znani mesar in gostilničar iz Dobrove pri Ljubljani, Franc Suhadolnik, ki bi naj Kuharja stražil, hkrati pa pazil, da ne bi nepoklicani ljudje med Kuharjevimi dnevnimi in nočnimi izprehodi vtikali nosu v Kuharjevo »delo«.

Kako je živel ta glavni povzročitelj vsega slovenskega gorja v savojskem zaporu, o tem naj govori Suhadolnik, saj je dobrega pol leta bil s Kuharjem v isti celici in se je tako na lastne oči lahko prepričal o Kuharjevem življenju v teh šestih mesecih.

Suhadolnik je bil 12. septembra leta 1943, premeščen v 126. celico ljubljanskih sodnih zaporov, kjer je pripovedoval naslednje: »Do februarja leta 1943 sem bil politkomisar »Dolomitskega« odreda. Ker sem bil obolel, sem se zdravil v neki hribovski vasi nad Dobrovo. Lepega dne so obkolili vas fašisti in me zajeli. Na Dobrovo so me po dvodnevnem zaslišanju že hoteli ustreliti, ko je nenadoma prispelo iz Ljubljane od XI. armadnega zbora povelje, naj me takoj prepeljejo v Ljubljano. Fašisti so me uklenili na nogah in rokah, mi sploh ničesar dali jesti in me tako gnali v Ljubljano.

Le-tu so me najprej dali karabinerjem, vendar je armadno poveljstvo zahtevalo, da me takoj pripeljejo v zapore kraljevske vojske. Prepričan sem, da so NAŠI morali vsakekor intervenirati, ker sicer se ne bi armadno poveljstvo tolikanj zavzemalo zame.

Poveljnik vojašnice, nek savojski polkovnik, se je bil strahovito razburjal nad mojim spremljevalci, zakaj so me uklenili, ter mi je takoj dal odvzeti okove, mi dodelil posebno celico ter dal zelo dobro hrano! Tu sem prav udobno živel. Pri zasliševanjih so mi savojski častniki, ki so se trumoma

zbirali okoli mene, dajali cigarete in skupno smo pili črno kavo, liker, vermut, itd. Izprehajal sem se, kolikor in kadar sem se hotel. Partija pa je poskrbela, da sem dobival v zapor vsak dan izvrstno hrano, cigarete, vino, denar, liste, perilo, in drugo.

Lepega dne so me prepeljali v sodne zapore, kjer sem bil najprej nekaj časa v samici, pozneje pa premeščen v celico h Kuharju, ker je to zahtevala Partija. Ti meseci so bili najlepši meseci in dnevi mojega življenja.

S Kuharjem sva dobivala od Partije vsak dan sijajno hrano in niti doma, kjer sem imel dolga leta gostilno in mesarijo, nisem bil nikoli tako dobro jedel. Poleg hrane sva imela stalno celo trafiko najboljših cigaret in lastno točilnico vina, piva in celo šampanja.

Tudi drugače sva bila povsem prosta. Izprehajala sva se, kadar sva se hotela, vendar Kuhar ni preveč izkoristil te ugodnosti. Ves se je posvetil delu za Partijo in OF, njegov pisalni stroj je od zore do mraka ropotal. Iz njega so prihajale kar skladovnice natipkanih pisem, okrožnice itd., in kurirji so sproti odnašali njegova navodila in pošto.

Tudi za jetnišnico samo se je zelo skrbelo. Kmalu je vsa jetnišnica živela v novem delu. Prav v organizaciji političnega dela v jetnišnici se je Kuhar izkazal za velemu. Saj je v tako kratkem času spravljal na noge samostojen jetniški list, izdajanje dnevnega vojnega poročila, redno pošiljanje in prejemanje pošte jetnikom, politične ure v jetnišnici, stalne zveze z zunanjim svetom, podporno akcijo za revne jetnike, itd. itd. Kjer ni šlo drugače, je denar opravil svoje, saj smo imeli stalno fond nad 50.000 lir, ki ni nikoli usahnil, Savojsci pa so bili tako dovezni za denar... »

Najina celica pa je uživala tudi druge, prav posebne pravice. Ravnatelj jetnišnice, neki savojski kapetan, in ostalo jetniško osebje so naju stalno obiskovali. Kuhar je bil včas kar rdeč od jeze, ker se ni in ni mogel znebiti te navlake, ki je v njem gledala polhoga in z odprtimi ustmi požirala njegova politična razgovornost (!?). V takih primerih je je pod pretvezo glavobola najraje mahnil na sprehod na dvorišče, kjer pa mu je tudi običajno delala družbo kar cela tolpa častnikov. Izprehajal se je lahko, kadar koli je hotel in kakor dolgo je hotel.

Ze meseca maja so Kuharju odobrili tudi priložnostne nočne obiske v Ljubljani. Okoli 10. ure sta prišla vsak večer ponj dva savojska vojaka ter ga odpeljala. Prenekaterikrat se je vračal komaj v ranih urah. Kam je zahajal, mi ni točno znano, vendar mi je pravil, da gre za izredno važno konferenco z vodilnimi člani OF in Partije. Nekoč mi je tudi omenil, da je bila minula noč odločilna za življenje slovenskega naroda za vse stoletje... »

Večkrat je dobival Kuhar tudi čez dan obiske v jetnišnici. Obiskovali so ga poleg visokih savojskih častnikov tudi slovenski in hrvatski civilisti. Kdo so bili ti ljudje, ne vem, ker sem moral ob takih obiskih oditi iz celice na izprehod, gotovo pa so bile naše visoke »živine«. Kuhar je bil namreč v vsem svojem delu zelo »konspirativen«, in sumo če sva se ga zvečer malo navlekla, mi je s skopimi besedami dal slutiti, da drži v svojih rokah še vedno vse niti Partije in OF ter morajo vsi hoditi k njemu po navodila. »

To so torej besede Kuharjevega sojetnika in politkomisarja Suhadolnika. Resničnost teh besedi je med drugim potrdilo tudi dejstvo, da je Suhadolnik ob preselitvi prinesel iz Kuharjeve celice okoli 35 steklenic vina, piva in šampanja, zalogo šunk in klobas, nad 6000 Morava cigaret, ogromno denarja in drugo. Tudi Suhadolnik je še nadalje dobival v celico sijajno hrano od Partije.

V 126. celici ljubljanskega sodišča so bili ob preselitvi Suhadolnika v celico med drugim tudi naslednji sojetniki: ravnatelj Blasnikove tiskarne v Ljubljani Franc Kralj, novinarja dr. Mirjan Ivanetič in Bogdan Pušenjak iz Novega mesta, železničar Furlič Miha iz Ljubljane, kovaški mojster šček iz Šiške, dijak Avgust Cimperman iz Ljubljane, orožniški narednik Kukurie Rado iz Dobrove pri Ljubljani, rudarja Tone Petrovič in Anton Fele iz Idrije, delavec Tine Karu iz Dobrove, kmetski sin Zajc iz okolice Velikih Lašč, delavec tobačne tovarne Avgust Novak iz Ljubljane, dirigent godbe »Zarjec« Ivan Gruden iz Ljubljane. Vsi ti lahko potrdijo, koliko dober je nanesel Suhadolnik iz Kuharjeve celice, hkrati pa so vsi ti tudi slišali Suhadolnikovo pripovedovanje o življenju s Kuharjem, ki smo ga zgoraj objavili ter ga ti ljudje lahko potrdijo. (Po »Mi gremo napreje«.)

Da jih bomo vsi poznali!

Dva izmed naših rdečih zdravnikov: zgoraj dr. Franciška Bojc, organizatorica komunizma v Ribnici in okolici, spodaj dr. Franc Mihelčič, ustraševalec in krvnik Bele Krajine. — (K članku na strani 4.)

število otrok, da prireda tulkovno igro. Razne tulke, ki so jih pri tem svojem nastopu potrebovali, so naredili kar sami, da ne bi bilo prevelikih stroškov in da bi bil čisti dobiček od predstave čim večji. Sicer tudi po drugih hišah otroci pripravljajo takšne tulkovne igre, le s to razliko, da so pri prej omenjeni predstavi otroci čisti dobiček namenili darovali in ga tudi res darovali za nedolžne žrve sovražnega letalskega napada na Borovnico.

Prav lepo in zabavno so otroci odigrali igro; še zlasti privlačna pa se je zdelo človeku zato, ker so se ti otroci z njo po lastni plemeniti pobudi namenili pomagati nesrečnim borovniškim otrokom.

Po končani igri so se »igralci« in gledalci ravno razhajali, ko je prihrmel od

nekod vihar, ki ga otroci gotovo niso niti malo pritakovali, in menda tudi odrasli ne. Lastniku hiše, v kateri so bili otroci igrali, se je zdelo umešno razbesniti se nad malimi igralci. Vpil je nanje, da mu bodo vso hišo razbili in podobno. Takšno njegovo zmerjanje pač ni bilo na mestu, saj je bila lista otroška predstava ne v hiši same, marveč zunaj med vrtem in dvornci. Hiša zatb pač ni trpela nobena škoda.

Vprav med tem zmerjanjem je prišel mimo oče nekoga dečka, ki je pri igri tudi sodeloval. Tega očeta je hišni lastnik nahrulil, češ ne pustim, da bi otroci prirejali v moji hiši kake igre. Otroci so razložili, za kakšne namene so igrali, a tedaj se je mož še bolj razhudil, češ v moji

hiši ne bo nihče delal tega in tudi ne nabiral denarja za kakršne koli namene. S takim denarjem nastopom je ta brezsrčni gospod hišni posestnik ubil otrokom vso dobro voljo in jim vzel vse veselje do nadaljnega človekoljubnega dela. Saj taki razbojniški ti otroci le niso, če so imeli s svojo igrico namen nabirati nekaj sto lir in jih poslati dobrodolni pisarni za borovniške sirote!

Mislim, da če bi taki ljudje, kakršen je omenjeni gospod, na lastni koži občutili nekoliko listega gorja, ki je zadelo nedolžne žrve v Borovnici, bi počeli drugače ceniti tuj usmiljenja do pomoči potrebnih, zlasti še do otrok.

Tak človek, ki je tako pitek v svojem srcu, gotovo zasluži vo grajo!

Očividno.

Opozorilo!

Uprava policije v Ljubljani objavlja: V sled pomanjkanja električne energije je možno, da v poedinah slučajih posamezne električne sirene, ki naznajo protiletalski alarm, ne bodo mogle delovati. V takih slučajih bodo v bodoče organi policijskega zbora v dotičnih mestnih predelih oznanjali protiletalski alarm s pomočjo ročnih sirene, ki so nameščene na motornih kolesih.

»Tajne narave«

bo edinstvena na našem domačem knjižnem trgu. Po visoko kvalitetnem delu bodo radi posegli vsi, ki jim je mar duševnega obzornja. Naročite se tudi vi na Svet!

Quo vadis

Roman v slikah!

Dobite ga

v uredništvu »Slovenskega doma«.

Ne sprašujte po telefonu reševalne postaje med letalskim alarmom!

V zadnjem času vprašujejo med letalskim alarmom mnogi zasebniki in tudi oblastva glavno gasilsko in reševalno postajo (tel. 22-22) za informacije ali je letalski alarm ali le protiletalsko svarilo in podobno. Zato je gasilski telefon stalno zaseden ter se lahko dogodi, da bi se v primeru požara ali nesreče gasilcev oziroma reševalcev sploh ne moglo priklicati. Zaradi tega naj se v bodoče nihče ne obrača na navedeno telefonsko številko za informacije, temveč naj vpraša za pojasnila pristojno policijsko stražnico. — Gasilsko poveljstvo.

Še eni slovenski krvniki — rdeči zdravniki

Teško je pisati o današnjih razmerah in ljudeh, ne da bi se izcimila iz tega satira, ki človeku žolt dviga. Kamor posežeš z roko, zagradiš za gnilobo. Pri našem povprečnem meščanskem političnem zaslepljenju gospodarijo napuh in prevzetnost, domišljavost, pohlepnost, požrežnost, sovraštvo, razuzdanost in pa neumnost. Val politične nepremišljenosti in neodgovornosti je zajel vse stanove. Načrt komunistov je bil, okužiti s svojim političnim naukom vse naše stanove. To se jim sicer ni povsem posrečilo, vendar je že samo delni uspeh prinesel slovenskemu narodu neizmerno škodo.

Nadve žalostno je, da so imeli komunisti neizmerno večji uspeh med tako imenovanimi »izobraženci«, kakor pa med neolanimi ljudmi. Nobene skrivnosti ne bomo odkrili, če ugotovimo, da pri nas prednjačijo v političnem pustolovstvu — nekateri zdravniki in pravniki.

Nesmiselno bi bilo, iskati za to vroke, kjer jih ni. Eden najbolj prepričljivih bi bil slabe gnotne razmere. Toda ali je moči govoriti pri naših zdravnikih in pravnikih, ki so odšli v gozd, o revščini? Znano je, da je večina imela lepe, prav buržovske dohodka. Ali je moči govoriti o domovinskih čustvih, ko dejstva neizpodbitno dokazujejo, da komunisti ne bi-jejo osvobodilnega boja, ampak neti-jo revolucije?

Kakšna krivica se je godila našim zdravnikom in pravnikom? Mar so bili gnotno zapostavljeni? Kaj šel Eden glavni- ni simpatizerjev, organizatorjev in pod- pornikov komunizma je bil oboževan zdravnik, milijonar, ki si je uredil lu- kusno stanovanje, kakršnega ni imel nihče pri nas. Veljalo je več milijonov. In da ne govorimo o madaebudnih mladih pravnikih »zvezdah«, ki so priženili mi- lijonska premoženja kakor Vavpetič ali mladi Puc. Po kaj so jih taki v hribe?

Lansko leto je bilo še slišati tu in tam zagovor, češ da kliče zdravnike v hribe poklicna dolžnost in človekoljubje. Danes si ne upa kaj takega izustiti več noben ofarski zdravnik ne pravnik, kajti komunisti so s svojimi dejanji postavili vse to na laž.

Komunisti so zagrešili taka zverstva, ki jih bodo pomnili še rodovi in rodovi za nami. Ta dejanja so tako strašna, da se ne bo mogel noben rdeči zdravnik ne pravnik zavarovati pred odgovornostjo z nobeno slavo, pa naj izhaja iz iz dru- žabnega ugleda, iz sorodniških vezi, iz političnih zvez ali pa iz stanovskega ugleda. Prihaja čas, ki bo zopet visoko dvig- nil fizične in kulturne vrednote, red in poštenje itd. Ta novi čas pa bo obračun- al z vsakim poedincem, ki se je brez- brižno prepustil modi in se slepo poko- raval najnižjim nagonom mase. To se pravi: prihaja čas, ko bo treba za vsako zverinsko dejanje dati odgovor. Človeku, ki ga je senca takih dejanj tudi samo površno opazila, ne bo mesta v bodoči človeški družbi, če se ne bo zadostno opral vsakega, tudi najmanjšega suma. In naši rdeči zdravniki ter pravniki so neodgovorni za strašna dejanja, ki jih počno komunisti že četrtsto leto po sloven- ski zemlji.

Pri besedi odgovornost nimamo v mi- slih n. pr. dejstva, da so mnogi ofarski zdravniki vedoma skrivali komuniste po bolnišnicah in zasebnih zdraviliščih, da so si nalagali izmišljali bolezni; da niso marali zdraviti »belih psov«; da so da- jali denarne prispevke za OF; da so po- šiljali zdravstvene potrebščine iz javnih bolnišnic v hribe. O takih dejanjih tu ni govora.

Pač pa vprašamo te »krasne« zdrav- niki in pravnike, kako se bodo oprali zaradi tistih zverinskih dejanj, ki se upi- rajo človeški pameti, ki bijejo v obraz vsaki naravni in krščanski etiki. Kaj pravijo tolovajski zdravniki k dejstvu, da so komunisti z njihovo vednostjo in po- gosto ob njihovem sodelovanju spolno okužili toliko žensk, in da so jih potem mnogo kot neozdravljive postrelili? Ljub- ljanski meščanski zasleplence se bo se- veda našel to našo ugotovitvijo pohujševal, češ da lažemo. Toda na razpolgo imamo za to trditve več še živih prič in celo pisemne dokaze za 12 primerov. Kaj bo, ko bodo nekoč iskale pravice celo tiste matere in očete, ki se še danes navdu- šujejo za OF, a ne vedo, kako se je po- slovila od tega sveta njihova ljubljena hčerka? Naloga nepristranskega sodišča nekoč bo, da poišče in kaznuje krivce.

Kaj pravijo naši rdeči zdravniki k dejstvu, da so partijski postrelili nešteto hudo ranjenih, češ da so neozdravljivo poškodovani? Vemo za več krajev, kjer se je to dogajalo, in priče še živijo. Ne- pristranske sodišče bo imelo po vojni besedo!

Kaj poreko naši tolovajski zdravniki k zverinskim mučenjem povsem nedol- žnih ljudi, katerim so pogosto sami prisostvovali? (Dr. Miheličič!)

Vemo, kaj pravijo. Nekateri ta zve- rinstva odobravajo z jalovim izgovorom o »izdajstvu«, v kolikor pa se tiče pobli- janja lastnih pristajšev, pa pravijo, da je to laž. Drugi »neopredeljeni in nepri- stranske« pa se izgovarjajo, da oni niso sodelovali pri pobojih, če so se res do- gajali, v kar pa seveda ne verujejo. In tako mislijo, da so se že opravičili in da se lahko vrnejo v pošteno družbo.

A če res dejansko niso sodelovali, so pa moralno krivi, ker niso do danes še nikjer zverinstev javno obsodili. Dokler tega javno ne obsodijo, so neodgovorni za vse zločine. Strahopetnost nikogar ne opravičuje, kajti naj ne pozabimo, da so se prostovoljno odločili za sodelovanje z banditi.

žuh je šel na Turjak na izrecno prošnjo legionarjev, ki so res nujno potrebovali zdravnika. Ker je vestno izvrševal pok- licno dolžnost, ga je velikaška svojca z razuzdanko Brodnikovo na čelu umorila. Dr. Vertnik je bil hudo ranjen pri iz- polnjevanju svojega poklica. »Tovariši« so ga pobili s koli kakor žival. Naši rdeči zdravniki na ta umora molče. Po njihovem molku jih bo sodil slovenski narod!

Motijo se rdeči zdravniki in pravniki, če mislijo, da bodo še imeli po vsem tem mesto v dostojni človeški družbi in jih bodo smela strokovna združenja še kdaj sprejeti v svojo sredo. Dobro poznamo gnile razmere, ki vladajo po nekaterih stanovskih združenjih, toda narod bo tudi take cehe prisilil, da bodo dajali obračun o svojem delu.

Med vsemi razumnimi stanovskimi je naš narod najbolj upošteval zdravnike in pravnike. Tem je tudi znesel v blagajne največ denarja, povrh pa še pustil, da so mu politično vladali. To velja zlasti za advokate, ki se niso zadovoljili samo z denarjem in častjo, temveč so hoteli imeti še politično oblast. Vse naše bivše politične stranke so vodili — advokati, pa tudi zdravniki so pogosto imeli v njih veliko besedo. Toda prav iz teh dveh stanov je narodu v njegovi usodni uri največ ljudi skočilo za vrat ter se spre- menilo v njegove krvnike. Zato je prav, da ljudstvo zdaj, v času splošnega raz- čiščevanja, te pravnike in zdravnike, ki so postali rdeči krvniki, pozna tudi po imenu.

Pri zadnjih domobranski nastopih proti tolovajem »VII. korpus« sta se na- šla seznama nekaterih rdečih zdravnikov in pravnikov, ki smo ju dopolnili z za- nesljivimi lastnimi ugotovitvami.

Svoj narod in svojo stanovsko čast so izdali, šli v gozd ter postali pomočniki rdečih rabljev naslednji slovenski zdrav- niki:

1. Dr. Ahčin Marijan, roj. 12. avgu- sta 1903 v Ljubljani. Promoviral je dne 20. decembra 1928 v Zagrebu. Je poročen in ima dva otroka. V hribe je šel dne 8. sept. 1943 na zahtvo partije, katere član je bil. Preden je odšel, je dejal, da je »vsa stvar sicer zafurana«, toda stran- karska disciplina zahteva poslušnost. Bil je mestni fizik in tajnik Zdravniške zbor- nice. Zdravil je v Ljubljani, Korytkova ul. 18. Danes je vodja neke partijske bol- nišnice. V Jugoslaviji je bil za vojno službo stalno nesposoben. V hribe je pa lahko šel!

2. Dr. Breclj Bogdan, roj. 6. maja 1906 v Gorici. Promoviral 16. novembra 1929 v Innsbrucku, poročen, ima dva otroka. Od 1937 je bil vodja ortopedskega oddelka v splošni bolnišnici, od koder je od 1941 stalno pošiljal zdravstvene po- trebščine v hribe. V hribe je šel spom- ladi 1943 v družbi več zdravnikov z avtomobilom, naloznim s takimi potreb- ščinami. Pri OF je bil od začetka zaradi očeta dr. Antona Breclja ter brata in pa, ker je hotel narediti kariero. Bil je eden glavnih organizatorjev OF med zdravniki. Nabiral je denarne prispevke. Svojim na- sprotnikom je zelo rad gozil. V Jugos- laviji je bil rezervni sanitetni podpo- ročnik, zdaj je rdeči »major«.

3. Dr. Černič Mirko, starejši zdravnik, promoviral je 24. julija 1911 na Dunaju. Je poročen in ima razvajena sina, ki je z očetovo potu izzval spore s profes- orji na gimnaziji, zaradi česar je pri- šel celo pred sodišče. Pred nedavnim je sin prišel v roke domobrancem, ki so mu podarili življenje. Oče je imel v Ma- riboru zadožen sanatorij. Po razpadu Jugoslavije je živel na domu svoje žene v Trebnjem, od koder sta odšla po 8. septembru v hribe. Nekaj časa sta bila tudi v Metliki. Danes urejajo dr. Černič starejši skupno z dr. Magajno in dr. Peruškom tolovajski »Zdravniški vest- niki«. Tam ima priložnost, da se do si- tega razpiše v svoji »jezikovni pašic«, s katero je že prej rajši trpjal javnost, ka- kor pa zdravil. Moji je konjunkturist, zato je šel tudi v hribe.

4. Dr. Červinka Milan Žiga, roj. 15. maja 1902 v Kadanu, promoviral 4. mar- ca 1926 v Pragi. Je poročen in ima hčer- ko. Nekaj časa je bil vodja ženske bol- nišnice v Novem mestu. Zaradi čudne zdravniške prakse (splavi) je prišel pred sodišče. Mogoče je imel več sreče s to rečjo pri »tovarišcah«. Nekaj časa je bil vodja tolovske bolnišnice v Kočevju in pozneje v Suhi Krajini, danes je ne- znano kje. V Novem mestu je bil velik prijatelj mladega lekarnarja Andrijanca Borisa, ki danes pridno izseljuje profiko- munistične družine iz novomeške oko- lice.

5. Dr. Držaj Peter, roj. 26. febr. 1912 v Stični, promoviral 30. maja 1938 v Za- grebu, neporočen. Prej je bil zdravnik v norišnici v Novem Celju, od 1941 pa v bolnišnici za duševne bolezni v Ljubljani. Pod Italijo je bil zaradi komunizma ob- sojen na dve leti ječe. Po 8. septembru se je vrnil na svoje staro mesto, toda po mesecu dni je izginil. Bil je član KPS, zelo zagrizen komunist, toda plašen člo- vek. Kakšno službo ima danes v hribih, ni znano, »deluje« pa na Štajerskem.

6. Dr. Grossman Božena, roj. 22. ju- lija 1903 v Ljutomeru, promovirala 8. no- vembra 1929 na Dunaju. V otroško bol- nišnico je prišla 1931, v hribe je odšla 10. septembra 1943. Kot zdravica je bila zadržana, zafurkiva in skrajno neprijazna. Bila je zaupna prijateljica dr. Maselj Ci- rila, s katero sta delovali za OF. Kakšno službo ima v hribih, ni znano.

7. Dr. Kočevar Tone, roj. 6. maja 1899 v Vel. Laščah, je promoviral 31. janu- arja 1930 v Zagrebu. Poročen. Najprej je služboval v Litiji, nato je šel leta 1932 za okrajnega sanitetnega referenta v Kočevje, kjer se je za tolovajske »vladec« posebno izkazal. Mnogo grozodejstev gre na njegov račun. Ni še razčiščen, kakšno vlogo je imel pri umoru dr. Kožuha, ka- torega konkurenca se je silno bal. V Jugoslaviji je bil narednik-dijak, zdaj je tolovajski oficir.

8. Dr. Jerina Pavla, roj. 15. febru- arja 1915 v Borovnici, promovirala je 18. marca 1930 v Zagrebu, nakar je služ- bovala kot plačana volonterka na kirur- škem oddelku v splošni bolnišnici. Stara članica KPJ in je skupaj z dr. Boženo Ravnikarjevo in dr. Ružo Germovo se- stavljala znano zdravniško komunistično trojko. Ko sta zadnji dve odšli v hribe, je morala dr. Jerinova držati stike z ba- doljevskimi oficirji. Ko jo je leta 1942 policija zaprla, je že naslednje jutro in- terveniral zanjo neki »capitano«, nakar je bila takoj izpuščena. Za take oficirje je prirejala v Jegličevi ulici z neko dru- go zdravnico veselo noč. Zbirala je den- ar in pošiljala blago v hribe. Na stanovanju jo je obiskal celo sam Bričelj. Razdeljevala je podpore ženskam, ka- terih možje so bili v hrih. K tolovajem je odšla po 8. septembru, a je bila nato zajeta in odpeljana na Reko, od tam pa v Trst, kjer se je na poniževalen način rešila iz ječe in pribežala k materi v Dol. Logatec, a takoj vzela nahrbtnik ter po- begnila k sestri, poročeni Benčinovi, v Stari trg pri Rače. Danes se vlači po Primorskem. Kot zdravica se je bavila samo s komunistično agitacijo. Sovraštva do »belih psov« ni nikdar skrivala. Ob atentatu na pok. Iva Peršuha je na ki- rurškem oddelku izjavila: »Pustite ga, naj erkne, saj ni naš.« Nekega svojega to- variša je ovadila badoljancem, da je šel kot »plavec« v hribe. Zelo domišljava, sred- njih sposobnosti.

9. Dr. Kac Rudolf, roj. 17. aprila 1905 v Mariboru, promoviral 30. jan. 1930 v Innsbrucku. Leta 1934. je začel kot zo- bodravnik. V Ljubljano je prišel l. 1942. in se nastanil pri bratu na starem trgu. Letošnje spomlad je odšel z jalovim iz- govorom v Trst in od tam v hribe. Ope- riral je kot kirurg v ribniški bolnišnici.

10. Dr. Kolar Stanislav, roj. 14. febru- arja 1903 v Radgoni, promoviral 28. aprila 1928 v Zagrebu. Stanoval je v Malga- jevi ulici 6 in je poročen z neko profes- orico iz Beograda. V hribe je šel 10. septembra 1943 z dr. Valentinčičem v avtomobilu Higijenskega zavoda — iz to- varištva do dr. Valentinčiča!

11. Dr. Valentinčič Vekoslav, roj. 22. aprila 1902 v Gorici, promoviral je dne 13. septembra 1931 v Beogradu. Vzdrževalo ga je med študijem neko dekle, ki jo je potem zapustil, a ji je moral pla- čati 7000 lir »odškodnine«. Poročil se je pozneje s hčerko uglednega beograjskega vseučiliškega profesorja dr. Petroviča, v dr. Milice Petrovič. Njen strie je bil po- močnik vojnega ministra, zaradi česar je Valentinčič postal vojaški zdravnik. Bil je nepriljubljen pri vojakih, zelo pre- priljiv, zaradi česar je prišlo na oddelkih včasih do mučnih prizorov. Pobegnil je v hribe na ukaz Partije. Bil je pri OF od početka.

Pri njegovem begu v hribe se je do- godilo nekaj čudnega, kar še do danes ni prav pojasnjeno. Dr. Kolarja in dr. Va- lentinčiča je peljal šofer Maks Koritnik, hud sovražnik domobrancev, z avtomobil- om Higijenskega zavoda. Avto je šel baje po nekega bolnika v Hočevje nad Krko, toda bil je poln sanitetnega ma- teriala. Dobrih 10 dni pred tem dogod- kom je zahteval vas Hočevje za prevoz okuženega bolnika avtomobil, pa ga te- daj ni dobila. Ta drugi avtomobil sploh ni pripeljal bolnika v Ljubljano, ampak je šofer sporočil, da so ga napadli tolo- vaji. Danes gnije ta avtomobil neke blizu Stične v hrih. Takrat so tolovaji dobili v roke tudi ambulanto za zatiranje garj, ki pa je sedaj v domobranski rokah.

12. Dr. Kukovec Robert, roj. 17. dec. 1910 v Innsbrucku, promoviral 7. febru- arja 1934 v Innsbrucku. Bil je nameščen na kirurški kliniki. Odšel je iz Ljubljane v Šmarjeto pri Novem mestu. V Jugosla- viji je bil podnarednik. Znan je kot ve- lik hobštapler še iz Maribora. V Parizu je mnogo obiskoval sumljive lokale. Več- krat je bil v Trstu. Je židovskega po- rekla.

All že imate

Dokument o najstrašnejšem razdobju slovenske zgodovine

o delu komunistične Osvobodilne fronte proti slovenskemu narodu?

Dobi se v vsch knjigarnah in v uredništvu »Slovenskega doma«

250 strani velike oblike, 380 slik, dokazil in listin v fot. posnetkih.

Cena 40 lir.

13. Dr. Lajevce Stanislav, roj. 23. ma- ja 1913 v Dev. Mar. v Polju, promoviral 24. junija 1937 v Beogradu. Bil je zapo- slen pri Okrožnem uradu za zavarovanje delavcev in Ljubljani. Bil je eden najbolj zagrizenih in najbolj strupenih komu- nistov, zelo potuhnen. Pri njem igra poli- tično prepričanje tako vlogo, da se o njem ne da več govoriti kot o zdravniku, ampak zgolj kot o komunističnem agi- tatorju. Včasih je bil krščanski socialist. Odšel je v hribe po 8. septembru lani.

14. Dr. Lunaček Pavel, roj. 31. janu- arja 1900 v Št. Rupertu na Dolenskem, promoviral 31. marca 1927 v Zagrebu. Nazadnje je bil primarij ženske bolni- šnice. Pridružil se je OF takoj v začetku in je šel v hribe kot eden prvih zdrav- nikov še leta 1942. S seboj je potegnil tudi dr. Novaka. Danes je dr. Lunaček vodja glavne tolovske bolnišnice in ima stopnjo rdečega »polkovnika«. Zivel je čudno, burno življenje in je postal »žrtve« svojih ljubezenskih nagnjenj, ki so ga zapeljala v krožek soproge nekega »slav- nega« zdravnika. V tem krožku so se zbirali samo »odlični« ofarji, ki so iz dr. Lunačka naredili takega »idealista«, da je šel v hribe.

15. Dr. Magajna Bogomir, roj. 13. jan- uarja 1904 v vasi Gornje Vreme pri Trstu, promoviral 30. junija 1930 v Za- grebu. Zadnje čase je bil zaposlen v bol- nišnici za duševne bolezni v Ljubljani, kjer so se kuhale čudne stvari! Pozneje je služil v italijanski vojski in agitiral za OF. Po Badoglievski izdaji je šel v hribe. Danes urejuje tolovajski »Zdrav- niški vestnik«. Včasih je precej pisal. Kako mu je v hrih, ni znano. Lanskega oktobra ga je dal razbojnik Matevž Hace zapreti za dva dni v svinskih hlev, ker je širil »alarmantne vesti« po Ložki do- lini. Zdaj sta se najbrž že pobotala.

16. Dr. Maselj Cirila, roj. 3. jul. 1913 v Novem mestu, promovirala 30. jun. 1930 v Zagrebu. V Ljubljani splošni bolni- šnici se je bavila bolj z organizacijo OF kakor z zdravniško vedo, na katero se je slabo razumela. Nprestano je posedala na vrtu po klopih in imela skrivne raz- govore. Precej nenormalna. Odbijajočo zu- nanost povečava njeno kritičanje in pa boji za glavno besedo v vsaki družbi. Bila je članica društva »Mrtvaška skrinja« in je dobajala članom Verpal za samo- more. Bila je članica KPS, v hribe je odšla 16. septembra 1943.

17. Dr. Mihelič Alojzij, roj. 21. avgu- sta 1907 v Vavpčji vasi v Beli Krajini, promoviral 22. dec. 1934 v Zagrebu. Kot zdravnik se ni nikdar udeležoval in tudi ni nič pomenil, pač pa je bil vedno hud »politik«. Tudi danes opravlja v hrih politične posle. Po lastni izjavi pred poli- cijsko oblastjo so ga komunisti dobili v svoje mreže tako, da so mu dali kot gimnazijcu neko pošto, da jo poneso v Belo Krajino, hkratu pa so ga ovadili policiji, da ga je zasledila. Pri zaslišev- anju ga je zelo obremenjeval Edo Kar- delj. Ko je Mihelič prvič prišel iz ječe, je bil že pečen komunist. Za seboj ima slavna tolovska dejanja, saj se po njem imenuje »XV. brigada«. V hribe je šel med prvimi! Hrozejeva po Beli Kra- jini gredo na njegov račun!

18. Dr. Milavec Karel, roj. 4. novem- bra 1911 v Trstu, promoviral 31. avgu- sta 1938 v Zagrebu. Služboval je v spl. bolnišnici v Ljubljani. Odšel v hribe med prvimi, zato ga je »maršalec« imenoval za majorja.

19. Dr. Milavec Vladimir, roj. 5. fe- bruarja 1905 v Ljubljani, promoviral 1. decembra 1928 v Innsbrucku. Služboval je najprej v Ljubljani, nato je bil vodja kožnega oddelka v Mariboru. Ko se je preselil v Ljubljano, je imel službo pri Trgov. bolniški blagajni, Okrožnem uradu in v bolnišnici ter zasebno prakso. Septembra 1943 je odšel nekaj zaradi prijateljstva z dr. Brecljem Bogdanom, naj- več pa iz strahu. Bil je nad banditi silno razočaran. Ob neki priliki je jokal kakor otrok. Dr. Milavec je tragična žrtve zape- ljanega človeka, kakor je tudi tragična, pa premalo pojasnjena njegova zagonetna smrt.

20. Dr. Novak Franc, roj. 2. jun. 1908 v Kranju, promoviral 30. dec. 1931 v Beogradu. Stanoval je v Costovi ul. št. 3. pozneje pa v Zavodu za novotvorbe. Bil je velik prijatelj dr. Lunačka, ki ga je tudi potegnil s seboj v hribe še l. 1942. Kot človek je dr. Novak velik ženskar, kot politik pa zelo naiven in otročji. Leta 1942. so ga v Ljubljani razglasili za ide- alista, ki da se je zelo razočaral. Kako danes misli, ni znano. Lani je bil no- vembra meseca imenovan za rdečega »podpolkovnika«.

21. Dr. Obračun Rudolf, roj. 17. mar- ca 1905 v Zidanem mostu, je promoviral 13. junija 1940. Po pozni promociji se je poročil z zdravico kožnega oddelka dr. Zofijo Prošek, roj. 1908 na Ježici. L. 1942. je bila ta internirana, kje je sedaj, ni znano. Dr. Obračun je že star član KPS, zato je tudi osebni zdravnik »državnika« Kidriča. Lani novembra je bil imenovan za »podpolkovnika«. Je načelnik sanitet- nega oddelka pri glavem štabu NOV in POS in ima tolovajsko ime »Matevž«. V ljubljanski bolnišnici je organiziral ko- munistične trojke, na IV. oddelku je pod- piral partije. Slab značaj, rad se je dal kot študent podpirati po nežnem spolu.

22. Dr. Perušek Milan, roj. 27. julija 1909 v Ljubljani, promoviral 30. okto- bra 1936 v Beogradu. Bil je v službi pri Higijenskem zavodu. V hribe je odšel 28. julija 1943. Nekaj časa je bil v Star- nem trgu, od koder je pošiljal v Ljubljano žene in otroke po zdravstvene potreb- ščine. Bil je dolgo v zvezi z neko zdrav- stveno ustanovo v Ljubljani. Kot človek je hinavec in neznačajnejš, kar je doka- zal z ženitvijo in poznejšo ločitvijo, s ka- tero se je hotel, ko je že mislil iti v hri- be, izogniti zaplembi.

23. Dr. Pintarič Ivan, roj. 31. okto- bra 1910 v Bogojini, promoviral 22. de- cembra 1934 v Gradcu. Poročen je bil s hčerko bivšega župana Umnika, katerega so komunisti ubili lani na Gorenjskem. Dr. Pintarič je bil zdravnik Vzajemne za-

varovalnice, kjer ga še danes čaka mesto. Dne 29. junija 1942 je šel s transportom v Italijo, pri Verdru pa so ga tolovaji »osvobodili« in še do danes ni našel pri- like, da bi pobegnul, pač pa ga je »mar- šalec« imenoval za »kapetana«.

24. Dr. Podkoritnik France, roj. 16. ju- lija 1893 v Ljubljani, promoviral 22. de- cembra 1926 v Krakovem na Poljskem. Bil je že prej član KPS in je na Grupipljem izvršno organiziral Partijo; zato je bil pod Italijo obsojen na 30 let zapora. Nekaj časa je ležal v Slajmer- jevem domu, nato je bil odpeljan v Ita- lijo, kjer se je zgubil brez sledu.

25. Dr. Poljar Edvard, roj. 24. novem- bra 1912 v Celovcu, promoviral 30. ju- nija 1937 v Zagrebu. Služboval je na ki- rurškem oddelku pri dr. Lavriču. Od tam ga je organizacija partijskih zdravnikov poklicala leta 1942 na Gorenjsko. Baje je hudo tožil v hrih. Kako mu je da- nes, ni znano.

26. Dr. Stranear Lojze, roj. 9. sep- tembra 1912 v Ljubljani, promoviral 28. aprila 1936 v Beogradu. Zaposlen v za- vodu za novotvorbe. Bil je prijatelj dr. Novaka, ki ga je — poleg žene učiteljice — prisilil v hribe po 8. septembru 1943. Velik psihopat, ki si domišlja, da ima razne bolezni.

27. Dr. Tavčar Igor, roj. 2. novem- bra 1899 v Ljubljani in je promoviral 20. decembra 1924 v Heidelbergu. Bil je zdravnik za notranje bolezni. Nekaj časa je bil zaposlen tudi v Slajmerjevem do- mu. Poročen je bil z neko ugledno zdrav- nico. Zakaj je šel v hribe, ni znano. — Razširilo se so novice, da je šel poleti 1943 zavit v Novo mesto tasta, kjer so ga baje tolovaji prijeli. Čudno je, da ga niso izpustili, ko je brat njegove žene rdeči oficir. Danes vodi dr. Tavčar bol- niške tečaje pri tolovajih in je spisal znanje knjižico: »Epidemiologija — Bo- lezni — Farmakologija, sanitetna knjižica št. 2«.

28. Dr. Davarin Valentin, roj. 30. sep- tembra 1914 v Ilirski Bistrici, promoviral 18. marca 1942 v Zagrebu. Služboval je v ženski bolnišnici, letos maja pa je šel na prigovarjanje svoje navdušene žene skupaj z njo v hribe. Stanoval je v Knezovi ulici št. 37.

29. Dr. Možina Dušan, roj. 10. marca 1916 v Rihembergu, promoviral je 28. jan- uarja 1942 v Beogradu. Stanoval je na Večni poti št. 5, v hribe je šel 25. sep- tembra 1943 skupaj z Jerinovo. Bil je član KPS.

30. Dr. Rudič Zdenko, roj. 27. junija 1915 v Ljubljani, promoviral 23. dec. 1941 v Zagrebu. Stanoval je v Domžalski ul. št. 11, v hribe je odšel leta 1942. Človek brez volje.

31. Dr. Gala Aleksander, roj. 15. jan- uarja 1916 v Linzu, promoviral 31. janu- arja 1942 v Zagrebu. Stanoval je v Slo- mškovi ul. 19. V hribe je odšel l. 1942. V hrih je imel tudi brata Marijana, pravnega referenta, ki je bil pomočnik »šefa« operativnega oddelka XVIII. divi- zije.

32. Dr. Južnič Marijan, rojen v No- vem mestu 16. julija 1907, promoviral 17. junija 1941 v Zagrebu. Stanoval je v Erjavčevi ulici 21. V službo sploh ni vstopil, ampak je šel med prvimi v hri- be še leta 1942. Star komunist. Danes je vodja oddelka glavne tolovske bolni- šnice, ki jo vodi dr. Lunaček. Lanskega novembra je bil z »maršalskim« ukazom imenovan za »majorja«.

33. Dr. Mišinski Janez, roj. 3. maja 1913 v Ljubljani, promoviral 7. septem- bra 1940 v Zagrebu. Nekaj časa je služ- boval na anatomskem zavodu splošne bol- nišnice. V hribe je odšel po 8. septem- bru 1943. Zelo pridno piše v rdeči »ZV«, saj je član KPS.

34. Dr. Mravljak Dušan, roj. 21. fe- bruarja 1914 v Ljubljani, promoviral 18. julija 1941 v Zagrebu. Ima ženo medi- cinko. V hribe je šel leta 1942. in je član KPS.

35. Dr. Podboj Janez, roj. 26. febru- arja 1915, promoviral 23. sept. 1942 v Münchenu. Stanoval je v Škofji ul. 13. Bil je član KPS. Sorodnik dr. Kočevarja Toneta, znanega tolovskega veljaka iz Vel. Lašch.

36. Dr. Vojska Vlado, roj. 29. septem- bra 1913 v Novem mestu, promoviral je 29. septembra 1941 v Münchenu. Bil je član KPS, a se je delal nestrankarja. V hribe je šel 1943. Komunist je postal že kot akademik.

37. in 38. Dr. Zupančič Andrej, roj. 27. jun. 1916 v Ljubljani, promoviral 26. junija 1940 v Beogradu. Novembra 1943 je bil imenovan za rdečega »kapetana«, zdaj je vodja oddelka glavne tolovske bolnišnice. Zagrizen komunist. Komuniz- ma se je nalezil pri svoji zaročenki dr. Boženi Ravnikarjevi, hčerki bivšega ljubljanskega podžupana, ki je bila ime- novana lani za rdečega »majorja«. Iz tega bi se lahko sklepalo, da je ona starejša komunistka. Rojena je bila dne 18. marca 1914 v Ljubljani in je promo- virala 26. junija 1940 v Beogradu. Rav- nikarjeva in Zupančič sta dva izrazita primera bogataških salonskih komu- nistov, ki so jih vzgajale presite ljubljanske družine, ki so bile poleg tega obdane še s slavo »nacionalizma« in »kulture«. Ravnikarjeva je bila — poleg svojega brata, ki je tudi velika »glava« v hri- hih — glavna agitatorka za komunizem v ljubljanski »višji družbi«. Z dr. Ba- bler-Jelačičevino in z dr. Germovo je tvo- rila vrhovno trojko bogataških intelek- tualk. Značilno je pa, da so se okoli nje zbrali sami patološki tipi. Ženska je po- osebljena častihlepnost in nečimernost!

39. in 40. Dr. Marezl Marjan, rojen 16. aprila 1916 v Zalem logu, promo- viral je 23. dec. 1941 v Zagrebu, in dr. Pire Stanislav, roj. 26. oktobra 1916 v Zigmarihu, promoviral 28. febr. 1942 v Zagrebu. Oba sta šla takoj v hribe. Bila sta člana KPS še iz dijaških let. Komuniz- ma sta se navzela še v novomeški

Dalje na 5. strani

Knut Hamsun:

Iz potepuškega življenja

»Jaz sem,« odgovori Jes ves pijan in brez moči ter pade na tla.

Možak iz trgovine ga je moral povrhiti se na pločnik privleči. In Jes je znal tako dobro oponašati pijanca, da je paznik jasno videl, da je bil ta naval nehot. Jezno je spet zaloputnil vrata.

»Ježi me, da je bil človek v trgovini,« je dejal Jes, ko me je dohitel na ulici. »Sicer bi morda kaj malega ujel.«

»Zdaj pa vidim, da si sposoben za vse,« sem rekel.

In spet sva bila pred banko. Jes je rekel:

»Naberi si na cesti pest peska in če kdo pride, ga vrzi v okno.«

»Prav,« sem dejal in slišal, kako mi je bilo srce.

Tako sem nekaj časa stal in gledal za njim; izgubil je za vrtno ograjo. Če bi zdajle kdo prišel ter me vprašal, kaj tu počnem — kaj naj bi mu odgovoril? Vzel sem pest peska in ga odčistil kamenčkov; cesta je bila razorana in v kolesnicah je bilo mnogo subega peska. Nikogar ni bilo videti, v mestu je bilo vse tiho, zdaj pa zdaj je zaživela na postaji lokomotiva, ki je vozila vagon s pšenico. Nenadoma slišim, kako nekdo koraka po lesenem pločniku. Že sem hotel vreti pesek v okno, toda namesto tega sem šel prihajač naproti, rekel »dobro večer« in prejel odgovor. »Mož je šel svojo pot. Od Jesovega odhoda je moralo preteči kakih pet minut.

Nenadoma razločno slišim, kako v banki lahno udarja. Zdaj seka Jes vijake, si mislim ter se čudim njegovi hladnokrvnosti. Vedel sem, kam bi moral bežati, če bi bilo treba: k železniški progi, kjer je bilo mnogo kolib in skladišč.

Dolgo je trajalo, celo večnost. Jes je začel piliti kovino, tukaj slišim udarce za udarce in stojim kakor na iglah zaradi njegove nepojmljive predrznosti. »Samo da bi mu uspelo čim več ukrastil,« si mislim in poželjivo čakam na svoj del. Čez nekaj časa sem se pomiril; hodil sem gor in dol po pločniku in razmišljal. Tudi na dekle na farmi sem moral misliti; Alice Rodgers ji je bilo ime.

Zdaj je bil Jes odsoten gotovo že več kot eno uro in še vedno se ni vrnil. Toda nenadoma, ko sem hotel stopiti na vrt in pogledati v hišo, je prišel Jes ven. Stekel je mimo mene h kupu desk za železniško progo.

»Prekleta smola!« je pihal Jes, odidovaje se po marljivem delu. »Kaj pa se je zgodilo?« sem ga vprašal.

»Ta preklemski George je moral vzeti celo banko k dekletom,« je dejal Jes. »Omara je bila prazna. Samo protokoli so bili še v njej.«

Pri tem sporočilu me je spreletelo rahlo zadovoljstvo in v šali sem ga lopnil po ramu, vprašaje:

»Torej nisi vzel ničesar?«

»Kaj pa naj bi vzel, bik neumni?« je divje rekel Jes. »Tu nočem nič več ostati,« je razjarjeno nadaljeval. »Nekaj drugega morava poskusiti.«

Potem je šel Jes ob tračnicah k postaji in jaz sem šel z njim. Bil sem truden od dolgega straženja, pa sem dejal:

»Da ti po pravici povem: ne zdi se mi, da bi nama kaj drugega uspelo. Pustiva vse skupaj!«

»Še nekaj hova poskusila,« je rekel Jes.

Odšel je na postajo in vprašal telegrafista, kdaj pride vlak, ki pelje na vzhod.

»Cez pol ure,« odgovori telegrafist in pogleda na uro.

»Torej ne moreva ničesar začeti, dokler vlak ne odide,« mi je rekel Jes. Sedla sva blizu postaje ter čakala pol ure, čeprav naju je zelo zeblo. Bližalo se je jutro.

Komaj sva zaslišala, da se vlak približuje, je Jes vstal ter me poprosil, naj ga tu počakam. Spet je odšel na postajo ter se izgubil. Čakal sem. Vlak je prišel, postal za trenutke ter spet odpeljal. Celu uro sem zastoj čakal in na vzhodu se je začelo daniti. »Gotovo išče lepe prilike,« sem si mislil. Končno sem odšel na postajo in vprašal, če so morda videli mojega tovariša.

»Odpotoval je z vlakom,« je odgovoril telegrafist.

»Tako, z vlakom je odšel?« sem rekel in nisem smel pokazati, da sem začuden. Vzbudil se mi je sum, da je Jes v banki vendarle našel še kaj drugega razen protokola. Ves je bil kakor mrlič in tako čudno se je vedel.

Telegrafist me je smeje se vprašal: »Ti jo je pobrisal, kaj?«

Prezrno sem se nasmejale in rekel: »Ne, vedel sem, da hoče odpotovati. Niti poznal ga nisem in pravkar sem mu povedal, da nočem imeti z njim nobenega opravka.«

To sem rekel zato, da bi se zavaroval, če bi se pozneje kaj izcimilo iz vsega tega.

S postaje sem odšel s tisočermi mislimi. Zaradi te Jesove nepoštenosti sem bil, kakor bi padel iz oblakov. Seveda, capin je imel sveto in našel je lepe denarce v banki. Meni pa ni dal niti beliča. Naj ga vzame vrag!

Udaril sem jo proti gostilni, katere izvesek sem bil danes videl, in si hotel poiskati prenočišča. Po poti sem se vedno bolj veselil, da si nisem umazal rok z ukradenim denarjem. Kakšen užitek — živeti popolnoma čist in nemazadežvan na tem svetlu sem si mislil ter se smejal od veselja. Raje ostanem berač in kakor suženj garam za druge do zadnje kaplje krvi.

Ko sem prišel do gostilne, sem sklenil, da grem raje h kupu desk in se tam zastoj naspim. Imel sem samo še dva dolarja in radi bi prinesel Alici Rodgersovi zlat peresnik, ki sem ga videl v oknu nekega zlatarja.

7.

»Mislim, da si šel s svojim tovarišem na vzhod,« je dejal farmer Rodgers, ko sem se vrnil. »Všeč mi je, da držiš dano besedo.«

»Saj sem vendar rekel, da se bom danes vrnil,« sem odgovoril. »Kar pa se tiče mojega tovariša, sem se z njim sprl in nočem imeti z njim nič več opravka.«

»Zeblo te bo, če boš v teh čevljih sedel na plugu. Moral bi si kupiti nove čevlje, ko si že bil v mestu in imel denar,« je dejal Mrs. Rodgers.

Poslali so me v prerijsko, da bi si sam izbral mule po svoji volji. Celu čredo sem nagnal v beg ter pazil, katere živali so nehot iskale druga drugo ter se držale skupaj in potem sem si izbral vprego.

»To je moj par,« je dejala Alice, ko sem se vrnil domov, da bi živali vpregel. »Le dobro ravnaj z njima.«

»Prav gotovo, gospodična!« sem odvrnil.

Imenoval sem jo »gospodična«, kakor bi bila dama; sicer nisimo tako govorili na farmah.

Toda Alicinih mul nisem mogel dolgo obdržati. Nekega dne se je Nemcu Fredu zgrudila žival ter poginila, ker so se ji zamotala čreva in Fred je dejal, da bo prevzel moj par. Upiral sem se in celo stari Rodgers je bil na moji strani, toda Alice in Fred sta naju nadvladala. Zjutraj je vstal Fred prej kot po navadi, in ko sem prišel v hlev, mojih mul ni bilo več. To mi je bil zadosten vzrok, da odidem s posestva, toda Mrs. Rodgers je rekel, naj se na to nikar ne oziram in naj si izberem drug par mul. In našel sem par, ki je bil najmanj tako dober kot prvi in še vztrajnejši. Ker sem svoje živali dobro hranil, jim umival kopita ter

jih češljal zjutraj in zvečer, sem kmalu Freda za dober kos prehitel pri oranju.

Prvi teden, ki sem ga prebil na farmi, sem se bal, da bodo tatvino podlega Jesa odkrili in da me bodo vmešali v njegov zločin; toda ko sta prišla na farmo oba mala časopisa mesta Eliot, sem se spet opogumil in nisem se več vznemirjal. Ali Jes sploh ni vdrl v omaro z denarjem, temveč se je hotel samo pohvaliti, da bi pokazal svojo hrabrost, ali pa je bila banka ukradena, pa si George zaradi sebe ni upal tega javiti. Pozneje sem slišal, da je bil George sin bogatega mlinarja v mestu, tako da mu je najbrž oče pokril primanjkljaj.

Fred me je vsak dan izpodiral pri Alici. Kar koli sem delal, mi je prekrizeval pot in zmagoval. Celu za poljsko delo se je oblačil bolj kot jaz, ko pa je bilo treba sestri h kosilu, si je dolgo češal svetle lase. Zelo ga je dražilo, ker mu je manjkal en zob in se mu je videla škrbina, kadar se je smejal. Toda kaj naj pa rečem jaz, ki sem izgubil v preriji vse lase in v letu dni postal skoraj popolnoma plešast. Poleg tega sem se tudi briti nehal in pustil sem, da mi je rasla ostra brada; povrh pa sta mi še sonce in veter docela uničila obrvi. Nisem mogel tekmovali s Fredom.

Nasprotno pa sta bila stari Rodgers in njegova žena z menoj zelo ljubezniva ter sta zelo lepo postopala z menoj. Pogosto se je Mrs. Rodgers obročala za mizo k meni, prigovarjaje mi, naj vzamem še pudinga. Včasih me je tudi z zanimanjem izpraševala o kraju, kjer sem se rodil, za Freda pa ni imela vprašanja, ker se je bil rodil v Ameriki, v mestu Fargo in je bil torej mešanec.

Nekega jutra se je Alice nališpala. Mislim, da bo šla v mesto, in mi vse kriplje sem se trudil, da bi meni ukazala, naj jo odpeljem v mesto, toda končno se je skazalo, da je bila enostavno nedelja in Alice se je nališpala zaradi tega. Šel sem na delo kakor včeraj in nisem več mislil na to, toda malo kasneje sem videl, da je odšla Alice v svoji obleki k Fredu, daleč v prerijsko, da bi ga obiskala. K meni pa je ni bilo.

Tako je bilo dan za dnem. Pri Alici nisem imel nobenega uspeha, čeprav sem jo klical za gospodično ter bil zelo pazljiv. Fred je bil mnogo naravnenejši od mene. »Vidiš, preveč si vljuden!« sem pomislil. Toda zdaj sem Alice že preveč razvidil, in ko sem ji nehal rekat »gospodična«, ter jo klical preprosto »Alice«, se ji je to zdelo od mene le predomače in mi sploh ni odgovorila.

Nekoč sem izvršil neko stvar, ki sem si jo bil izmislil. Več ur je deževalo, da je bilo nemogoče orati; izpregli smo mule ter odšli domov. Suhega suknjača nisem imel, pa sem si oblekel čisto srajco in telovnik ter sedel v hišo, kjer je bilo toplo. Tam sem začel pisati pismo; hotel sem pokazati, kako vešč sem v pisanju, in pisal sem z zlatim peresnikom, kakor bi ga bil popolnoma navajen.

»Nikdar še nisem videla človeka, ki bi si mogel z njim primerjati v pisanju!« je začudeno rekla Mrs. Rodgers. Alice me je nehot pogledala; tu je sedel tudi Fred in dekle se je razgovarjala z njim.

»Z zlatim peresnikom pišeš?« mi je rekla.

»Vam je mar vseč?« sem jo vprašal.

»Da.«

»Prosim, vzemite ga, gospodična,« sem dejal ter ji pomolil peresnik.

»Jaz? Ne rabim ga,« je odgovorila kratko in jasno. »Čudim se le, da rabiš tako dragoceno stvar.«

»Rabim pač, kar imam,« sem odgovoril. Pozneje sem dejal, da sem peresnik dobil v dar, in to sem povedal iz kočevskih in ribniških zaporov meseca septembra in oktobra lansko leto. Šest sto grobov je priča komunističnega zverinstva. Trideset tisoč žrtov je okusilo komunistično tivo.

Uradni seznam nekaterih teh odvetnikov, sodnikov in pravnikov smo priobčili v prejšnji številki našega lista.

Ta seznam poleg drugega najbolj bije po zobeh tistim, ki bi radi dokazali, da OF ni komunistična. To je najbolj zgovoren dokaz, da višji ofarji vodijo točno kontrolo, kdo je partije in kdo ni. Možnost napredovanja imajo samo partijski. Tisti »neopredeljenici« bodo dobili ob pravi priliki krogo v glavo.

»Ponesrečilec se bodo, kakor se je dr. Vladimir Milavec.

Marsikdo se bo jezil, čemu se objavljajo imena takih lepih razbojnikov. Več razlogov stli k temu.

Prvič je treba razkrižati ofarje in komuniste iz »boljših« družin, ki se nekam sramujejo priznati, da je njihov sinček, hčerka ali očka v hribih. Tako so o dr. Zigu Vodušku govorili, da se je oglasil iz Rima, toda iz uradnih tolovajskih dokumentov ga 11. septembra še niso izbrislali. In še celo zvezni oficir je na terenu!

Glavni razlog je pa ta, da olajšamo delo obilisti, ki bi storila prav, da vse begunce, ki jih Kidričev bes izganja z domov, nastani v stanovanjih rdečih zdravnikov in sodnikov, njihove družine pa naj pošlje v svobodo na domove naših beguncev. Tako bo vsem ustrezno: če naj verjamemo rdeči agitaciji!

Ob takih dejstvih naj se malo zamislijo tisti, ki se odevajo v plašč nacionalizma na skrivaj pa z milijonskimi prispevki podpirajo zverinstvo. Varka prizanesljivost do takih ljudi je danes — ko ljudstvo prav zaradi pokvarjene rdeče gospode toliko trpi — zločin.

tako, da je mislila, da sem ga dobil od nekega dekleta. Toda tudi to ni napravilo nanjo nobenega vtisa. In ni mi uspelo, da bi ji peresnik poklonil, čeprav sem bil zvit.

Trudil sem se, kolikor sem se mogel, in opušal načrt za načrtom. Neke nedelje sem skušal biti molčeč in zaprt, da bi občutila do mene ženskam lastno sočutje; drugo nedeljo sem bil spet vesel in hotel sem se odlikovati s hitrimi in bistrimi odgovori. Alice je samo vprašala:

»Kako dolgo si v Ameriki?«

»Vsega skupaj več kot šest let,« sem odgovoril. »Zaj sem tu drugič.«

»Pa ti, Freddie?«

»Tukaj sem se rodil,« je odvrnil.

»Vidiš razliko?« mi je rekla Alice. Kajti najbolje je bilo, če si se rodil kot Amerikanec. Imenovala je Freda samo zato Freddie, da bi zvenelo ameriško, ne nemško.

»Poglej njegove lase!« je rekla Alice. »Taki so kakor zlato. Kaj si pa ti počel s svojimi. Nut?«

»Izgubil sem jih v preriji,« sem rekel. »Toda zdaj se mi spet začinjajo krepiti, pa bodo spet zrasli.«

»Tako, tako,« je dejala Alice.

8.

Toda prišel je čas, ko je moja zvečala močno zasijala in za nekaj časa sem bil zmagovalc na farmi. To so bile slave ure.

Na farmo je prišel na obisk mali Rodgersov vnuk; imenoval se je Edwin. Fantek je hodil večinoma z menoj; šel je z menoj v prerijsko, kjer je sedel na plug in sem mu pustil goniti mule. Ko je bil nekoč z dedom doma na posestvu, se mu je zgodila nesreča. Starec je spuščal s strehe po lestvah deske; ena izmed njih je padla postrani ter udarila otroka po glavi nad očesom. Edwin je obelzkal kakor mrtev.

Na posestvu je nastal velik jok in stok. Alice me je poklicala, ker sem bil najbližje, naj takoj odidem domov. Izpregel sem mule iz pluga, jih pustil, naj gredo, kamor hočejo, in pohitel do-

Iz knjige vesoljnega stvarstva

Vesoljstvo — eno samo živo bitje

Sirno vesoljstvo si torej lahko predstavljamo kot eno samo živo bitje, sestavljeno iz milijonov in milijonov celic, ki so tudi same iz neštetihi atomov, celic, ki so za naše pojme sicer ogromne (na pr. Sonce in planeti), a so vseeno neskončno majhne v primeri z vesoljstvom, torej s prostorom, ki ga imamo za neomejenega. Nekateri teh »velikanskih atomov« imajo v sebi mnogo življenjske sile, drugi pa so očitno brez nje, ali pa v njih počasi ugaša. Človeku doslej še ni bilo dano ugotoviti, kakšen namen ima vse to dogajanje in kako se bodo stomi z življenjsko silo naprej pretvarjali.

Kako je z življenjem na zvezdah.

Danes še ni mogoče dati točnega odgovora na vprašanje, ali so na zvezdah tudi ljudje, oziroma če so na njih dani vsi pogoji za življenje. O tem znanost lahko še samo domneva na podlagi dosedanjih ugotovitev in opazovanja zvezd. Kadarko govorimo o življenju na zvezdah, mislimo seveda vselej na takšna živa bitja, kakršna so na Zemlji, pa naj žive v zemeljskem ozračju ali v vodi.

Dosedanje ugotovitve kažejo, da je na vsem, s kakršnimi koli sredstvi nam dostopnem vesoljstvu povsod enaka snov, oziroma celo to, da se ta snov pretvarja po enakih, za vsa svetovna telesa veljavnih zakonih. Spričo tega bi lahko sklepali, da je možno, če ne celo verjetno, da na tistih zvezdah, kjer vladajo enako življenjski pogoji, žive tudi enaka, ali pa vsaj podbna živa bitja kakor na naši zemlji.

Če so torej v našem ozračju Zemlji v vsem in povsem podobni planeti, potem pač upravičeno lahko trdimo, da žive na njih vsaj približno takšna živa bitja, kakor jih poznamo na Zemlji. Brž pa moramo pripomniti, da noben drug planet ne dobiva od Sonca točno toliko toplote kot Zemlja, pač pa jo dobivajo tista, ki sta mu bližja (Merkur in Venera), več, zunanji planeti, torej tisti, ki so od Sonca dje kot pa Zemlja (Mars, Jupiter, Saturn, Uran, Neptun in Pluton), pa manj. In kakor lahko trdimo, da bi izginila z Zemlje vsa živa bitja, torej življenje sploh, če bi se le nekoliko spremenila množina toplote, ki jo Zemlji daje Sonce, tako tudi lahko rečemo, da je življenje na drugih planetih, če sploh je, pač drugačno kakor pa tisto, ki nastaja in se razvija na trdi zemeljski skorji, v zemeljskem ozračju in v vodi. Na podlagi natančnega opazovanja planetov je človek vsaj v neki meri mogel ugotoviti, kakšni so ti planeti in kakšne razmere vladajo na njih, ter iz tega tudi vsaj sklepati, kaj je z življenjem na njih.

Celo na Marsu so življenjski pogoji dokaj različnejši od zemeljskih

Zlasti Mars je tisti, ki o njem v tem oziru največ govorijo, kajak tedaj, ko so iznašli močne daljnogledne, so na tem planetu zasledili zanimive stvari, čeprav jih še do danes niso mogli povsem razločiti. Na njem so zagledali oblike, ki od daleč spominjajo na zemeljske. Glede njih so tekoj nastale bolj ali manj verjetne in bolj ali manj utemeljene razlage. Na Marsu so opazili, da se okrog njegovih tečajev podobno kakor na Zemlji zaradi menjavanja letnih časov dela in spet taja sneg, ali pa vsaj našemu snegu podobna snov. Na Marsu so potem nekatere pege, katerih oblika je v glavnem vedno skoro ista, spreminjajo pa se v svojih podrobnostih in glede barve v raznih letnih časih. V tropeskih in zmerno toplem pasu so te pege v Marsovi pomladi in poletju zelene, v jeseni pa rjave in rjavkasto rdeče, torej nekatere takšne barve, kakor pri nas jeseni gozdovi. Ker so na Marsu tudi svetlejša področja rožnate barve, podobne barvam naših pustinj in puščav, lahko sklepamo, da Mars ni dosti drugačen svet kakor naša Zemlja. Tudi sloviti

mov. Toda Alice se je najbrž po pomoti obrnila name; zavedala se je ter poklicala tudi Freda, ker se je najbrž bolj zanesla. Zapovedala mu je, naj takoj vpreže konja v voz in pohiti v mesto po zdravniku.

Ko sem prišel domov, sta bila ded in babica vsa obupana in njunemu jadedovanju ni bilo konca. Mr. Rodgers je preobračal otroka po tleh, toda ni ga mogel spraviti k zavesti. Star spomin iz otroških let mi je prišel na pomoč in takoj sem se odločil, kaj moram storiti.

»Slecite mu suknič,« sem velel. V postelji sem imel pod blazino britev. Stekel sem ponjo. Ko se je vrnil, sem raztrgal Edwinu rokav od srajce ter začel rezati žilo na roki.

Zenske so zavpile ter kakor nore planile name, zlasti Alice je bila vsa iz sebe in rekla je, da hočem otroka umoriti. Udaril sem jo z nogo ter ji ukazal, naj odide; tukaj je šlo za življenje in smrt in jaz hočem otroka rešiti! Stari Rodgers se je tem odločnim besedam uklonil in mi je pomagal, držec dečkovo roko. »Je mar dobro, puščati kri?« je samo vprašal.

Ko sem dovolj globoko zarezal, se je pokazala kri, sprva po kapljah, nato pa tanek curek. Razpel sem otroku srajco ter mu naslonil uho na prsi: srce mu ni bilo. Tedaj sem ga prijel za nogo ter ga stresel tako, da mu je glava bila navzdol. Kri je pritekla. Spet sem otroka spustil ter prisluhnil. Srce je slabo bilo. To je bila najlepša operacija, kot sem si le mogel želeli. Vsi smo stali in strmeli v otroka. Mezinca na eni roki se mu je nalahno zganil. »Zganil je s prstom!« je rekel Mr. Rodgers, ves zasoplen od veselja. »Giblje s prsti!« je rekla tudi babica in jecaje odšla iz sobe. Takoj nato je odprl otrok oči, bile so blodne; spet jih je zaprl. »Pogledal je!« je dejal Mr. Rodgers. »Živ je.« Poklicala je ženo ter ji to povedala.

»Prinesite mi kos platna,« sem rekel Alici.

(Dalje prihodnjilo).

Nadaljevanje s 4. strani.

gimnaziji, v sedmem in osmem razredu 1934-1935. Ta znameniti razred je dal »krasne tolovajske razbojnike. Najznamenitejši je Ivo Pirkovič iz St. Ruperta, ki je dal lansko leto v Kočevju in Ribnici postreliti okrog 600 nedolžnih ljudi. Božja kazen je hotela, da se je še prej ko čez pol leta tudi sam pridružil tem žrtvam. Baje sta šla Pire in Morelj tudi že za Pirkovičem.

41. Dr. Germ Ruža, roj. 26. aprila 1913 v Novem mestu, promoviral 12. maja 1938 v Zagrebu. Specializirala se je za ženske bolezni in porodništvo, še bolj pa se je v družbi z Ravniharjevo in Baebler-Jelačinovo bavila s pošiljanjem obvezil v hribe in omogočala beg raznim komunistkam iz bolnišnice. Bila je članica KPS. Je visoke postave, energična, popoln moški tip. Slab značaj. Po njeni aretaciji so našli v njeni službeni halji seznam ljudi, ki bi jih bilo treba likvidirati v ženski bolnišnici. Poročena je s pevcem Segedinom Jožetom. Danes sta oba v hribih. Mož je pri »sodnem odseku glavnega štaba NOV in POS«, pomočnik dr. Tominka Teodorja, ki je zamenjal na tem mestu Zorana Poliča. Segedin je lani sodeloval pri kočevskem procesu!

42. Dr. Krebs-Kraigher Enfilija, žena krovolca Vite Kraigherja. Ena najbolj zloglasnih komunistk, ženska brez morale. Nič je ni bilo sram igrati vloge priležnice znanega badoljevkega stolnika D'Amata, ki je dolocal talec za ustrelitev in pošiljal ljudi v taborišča in jih reševal iz internacije. Zato so se komunisti prvi vračali.

Imenovani zdravniki in zdravnice delujejo še vse v hribih, nekatere je pokosila smrt. Smrti mnogih tolovajj nočejo priznati, da krijejo izgube. Zlasti je mnogo padlo medicincev.

Nekaj pa je takih zdravnikov, ki so še pred vojno delali za komunizem ali pa vsaj v letih 1941, 1942 in 1943, a so danes stisnili rep med noge in previdno ždijo v Ljubljani, v upanju, da se njihove zveze in bodo odkrile. Mimogrede se bomo spomnili še nekaterih. Ti so:

Dr. Boje Frančiška, roj. 26. novembra 1913 v Nemški vasi pri Ribnici, promoviral 30. novembra 1939 v Zagrebu. Zelo marljivo delavka za OF v kočevskem okraju, tudi simpatič do badoljancev ni mogla prikriti. Stara članica KPS.

Prav tako je bil vnet član KPS tudi dr. Cunder Milan, asistent anatomskega zavoda v Ljubljani, roj. 4. avgusta 1908 na Ježici, promoviral 25. marca 1933 v Grazu, ločen. Med razbojnike je šel zelo zgodaj, pozimi 1942.

Bog ve, kje »ozlozi oko« siromašnemu ministru z eno samo bajto v Ljubljani po neboljjeni hčerki dr. Boženi Sernez, ki se je rodila 25. junija 1914 v Ljubljani in je promovirala 30. novembra 1940 v Beogradu. Menda je bila vendar toliko previdna, da je očeta pričkala kje na južnih tleh.

Iz istih razlogov kakor zdravnike je treba obsoditi tudi tiste advokate, sodnike in pravnike, ki so se pridružili OF. Ne opravičujejo jih prav nobene okolnosti, kajti pripadajo stanu, ki je varuh človeških pravic. OF pa je pogazila najosnovnejše človeške pravice. Ena izmed teh je pravica do življenja. Komunisti so jo nad slovenskim narodom trideset tisočkrat pogazili. Druga je svoboda mišljenja in svoboda vesti, pri komunistih milijonkrat v prah potepšana. Vse te krivice so ti sodniki dopuščali, če ne celo sodelovali pri njih. Če bi drugega greha ne imeli, jih za vse večne čase obremenjuje »kočevski proces« in umori, ki so jih komunisti zagrešili nad jetniki

Razkroj razbojniške »Cankarjeve brigade« pri Moravčah

155 naštetih mrtvih, 60 verjetno mrtvih, čez 100 ranjenih

Na Dolenjskem konec sept. Kombinirana domobranska skupina, ki je 27. sept. pod poveljstvom stotnika Meničanina šla na nočni pohod proti Sv. Križu, se je v jutranjih urah naslednjega dne spopadla z na novo izpopolnjeno tolovajsko »Cankarjevo brigado«.

Skupina domobrancev je odkorakala malo pred polnočjo v dobri veri, da bo uspešno »razkrojila« še tiste ostanke dolenjskega tolovajskega odreda, ki so po vseh udarcih še odnesli cele glave. Zaradi neprodorne teme smo morali korakati zelo strnjeno, da bi ne izgubili zve-

ze, medtem pa smo morali biti vsak hip pripravljeni na »bliskovit« spopad.

Ure so minevale, ne da bi tudi malo posedli. Hrib se je vrstil za hribom, vmes smo morali prečkati globoke, nepoznane doline. In svetlobe skoraj nič! Zdalj pa zdaj se je zazdelo, da se bo nekje pretrgala koprena sivga meglenega zastora na nebu in bo prisijala luna, a je ostalo vse upanje neizpolnjeno. Izza sadovnjakov so se nam kazala komaj vidna čela hiš, pa so se spet izgubila v temi. Ne da bi smeli potrkati na okno in poprositi za korec vode, smo morali mimo gostoljubnih dolenjskih ognjišč, kolikor jih je še ostalo po neprestanih požigih komunističnih in savojskih tolovajev.

A domobranci se ne udajajo udobju, kadar gre za uspeh. Mnogokrat je treba trpeti pomanjkanje, katerega bralci vojnih poročil niti ne slutijo. Tako je bilo to pot...

vidnimi Štajerci, ki še danes mislijo, da se cedi na Dolenjskem med in mleko. Tolovajev iz Cankarjeve brigade, o kateri pripovedujejo vsi mogoči poveljevalci Titovih band, da je ena najboljših, je štela tedaj, ko se je pričel boj, nič manj ko 550 tolovajev. Oborožena je bila po vseh tolovajskih določilih in morale je bilo pri njej na kupe — papirnate seveda.

Od vseh domobranskih položajev, ki so tekli na zavidljivo obvladujočih višinah, se je usula na mah jeklena toča, ki je bandite tako zbegala, da so pozabili streljati. Gosta rdeča masa se je razkropila kakor vrabci po prosu. Domobranci so z vsem zanosom napadli cestni prehod na Novi gori in ga zamašili. Tu so hoteli namreč komunisti izbojevati prodor in se ogniti ognju domobranskega orožja. To pa so vrli borci v kali preprečili.

neje, ko se je osvobodil bremena. Vsi drugi so se že prej »razkropili« in tekli, kar se je dalo. Domobranci so jih kljub vsemu precej dohiteli.

Tako so zasledovali tolovaje skoraj do Javorja. Nenadoma pa so zagrmelo močne, rezke detonacije, ki so jim prisluhnilo celo domobranci. In komunisti so že menili, da jim prihaja pomoč. Pospešili so korake, da bi čimprej prišli v stik z »rezervami«, pa so se že znašli v drugi godlji.

Brez prestanka je bobnelo. Kaj neki bi bilo?

Kmalu je naš obveščevalec opazil nekaj — tankov, ki so delovali vzdolž ceste, ki vodi od Litije. Naključje je namreč hotelo, da so se tolovaji znašli še v »okupatorjevem« ognju. Potem ko so na obeh straneh vžgali nekaj signalnih rakiet, so se domobranci razlegnili usta na glas.

»Še mi jim dajmo malo popra...« Minometaleci so bili kar nevoščljivi, da niso že sami potokili vse sodrge.

Dva nemška tanka, ki sta privozila na čistino, sta začela bruhati ogenj iz svojih brzostrelnih topov. Našim ni dala žilica miru, da ne bi bili deležni pri likofu. Zasipati so začeli bandite od te strani. Kar je tolovajev od sedaj še ostalo, so se znašli v tako obupnem položaju, da so mogli zmoliti kvečjemu še kratko kesanje za vse grehe, kar so jih zagrešili nad slovenskim narodom.

Čiščenje doline ni dalo kaj omembe vrednega opravka. Vendar so domobranci spoznali, da se je ob pobegu mnogo tolovajev živih poskrilo v varno zavetje grmovja. Spet so pele brzostrelke. Pa se je zgodilo tudi tole: Eden ogroženih tolovajev je vzdignil roke, da se poda, drugi pa je za njim streljal ali metal bombo, kar pomeni, da se hočejo komunisti posluževati nove taktike. Domobranci so to zvičajno prekmalu spoznali, da bi mogla prinesiti tolovajem kaj uspeha.

Po majhnih praskah, ki so imele za uspeh uničenje posameznih komunistov, ki so se potuhnilo, so se domobranci zbrali v zboru in odkorakali po preizkušeni načelih proti vrhu Nove gore, kjer se je spet zbrala to'pa, ki se je dotle držala v zaledju. Divje »jurisanje« pa ni nič pomagalo, spet so jih dobili po grbi. Domobranci so šli kar z bombami nadnje.

»Šli na zeca a našli vukac...« Tako je sodil gospod stotik, ki kar sam sebi ni verjel, da se je »Cankarjeva brigada« na pol po naključju zdrobila v nič. Zdalj je namreč plačala račun »elitne« Titove »vojske« na Slovenskem. Ta brigada, ki doslej še ni mogla zabeležiti kakšnih resnejših spopadov s »ovražnikom«, je imela samo od naše strani take izgube:

155 naštetih mrtvih, med njimi dva bataljonska politkomisarja, dva bataljonska komandanta in trije komandirji čet, to se pravi skupaj 9 rdečih oficirjev... Med rajo je bilo opaziti več Lahov, kakor se sploh zadnje čase opaža vedno močnejši badoljevski prirastek, ki bi si rad menda zjova »priboril« belo Ljubljano z vsemi njenimi črnimi luknjami.

Ujetnikov ni bilo, tudi prijavil se je en sam. Rad bi stopil v domobrance.

Ujeti so domobranci dva konja in dve muli. Zaplenjeno pa je bilo: 15 strojnica, 216 pušk, mnogo streliva in raznih stvari, zlasti nahrbtnikov, ki pa niso kaj prida. Dalje je padlo domobrancem v roke 5 gorskih količev. Domobranci telefonisti so s tem pohodom pridobili telefonsko centralo. Drobničari je dosti.

Izgube domobrancev so naslednje: en huje in en manj ranjen, izgubljeni dve muli. To pa kajpak še zdalec ni vse. Kaj je bilo na nemški strani, se ne ve. Ljudje, ki so videli na lastne oči, pravijo, da huje ni moglo biti. Padlo da je vsej 60 tolovajev, nekaj mul in bogve kaj še drugega. Tudi niso šteli domobranci mrtvih, ki so jih tamkaj profi Sv. Križu potokle naše mine. Vzemimo

petindvajset. Vse to skupaj da mnogo več, kakor pa smo bili prvotno obveščeni. Obveščevalna patrola je pozneje ugotovila, da so prepeljali komunisti v Suho Krajino še 25 voz hudo ranjenih, od katerih jih bo vsaj polovica poginila — nekaj jih je že. Ranjenih je bilo preko sto. Bralci si sam lahko sešteje te številke, ki so navidez tako nepomembne in jih Ljubljana kar noče jemati resno. Ni naloga, da bi poročevalci dokazovali vsem, ki še dvomijo v naše udarne edince in številke njihovih nepravnih zmag. Na glas moramo povedati, da so v pokrajini že davno izbrpane vse rezerve topovske hrane za komuniste. Raja nove Titove »vojske« prihaja od drugod, kjer so, kakor kaže, še pre malo spoznali zločinski komunizem. Lep delež je prispevala v zadnjem času spet badoljevska klika, ki jo baje poveljujejo zlasti preko radija v Rimu, češ da se je že močno približala Ljubljani, ki je »bila nekoč naša«...

Mrtvim junakom

Na pogrebu jelendolskih žrtev dne 4. oktobra v Ribnici je načelnik propagandnega oddelka pri Pokojniški upravi g. dr Ludvik Puš imel naslednji govor:

Mrtvi junaki, borci in mučenci!

Oprostite mi, da bom ob tužnem trenutku, ko vas polagamo v blagoslovljeno slovensko zemljo, pri slovesu od vas začel z nenavadnim uvodom.

Pokopavamo 119 izdajalcev... Zares, tako misli še mnog ribniški tržan in še nekateri naši slovenski rojaki, ki jim je zločinska komunistična OF s svojimi narodno-osvobodilnimi frazami zameglila razum in srce.

Toda ti »izdajalci« so branili vero v Boga do poslednjega diha, ljubili so svoj narod in svojo domovino bolj ko svoje življenje. Za te največje vrednote so šli v boj in padli.

Vprašam vas Ribničane, ki odobravate delo OF in po vas vse one Slovence, ki na tihem ali pa celo javno še vedno podpirajo OF: Kdo je upravičen soditi v imenu slovenskega naroda — ali teh 119 junakov-mučencikov in z njimi vsi oni tisoči, ki so v borbi zoper komunizem na enak način darovali za svoj narod življenje, ali pa nekaj spačene gospode, ki ploska in podpira zla dela mednarodnih zločincev?

Grobovi zločinsko mučenih in nedolžno pobitih ljudi, ki se niso mogli več braniti, grobovi, raztreseni po naših gozdovih in jamah, strahotno tulijo. Sedaj bodo tulili tudi grobovi na ribniškem pokopališču, da bodo bliže vašim ušesom. Ko boste spomnili, da se imate njim zahvaliti, da se do danes še ni razlil rdeči boljševiski teror nad našo domovino in tudi vas ugonobil. Mrtvi junaki se niso borili za nikogar drugega kot za svoj narod, da ga nikoli ne bo mogel uničiti komunistični satanizem.

Včeraj smo videli izmučena, zvezana in s strelji preluknjana telesa in smo verovali in verujemo, da njih žrtev ne morejo biti zaman, ker so darovane za pravično in sveto stvar. Mi bi neomajno verovali v zmago slovenskega naroda nad komunizmom, čeprav bi njihovih strahotnih grobov ne bili videli.

Blagor pa vsem Slovincem, če bodo v to zmago neomajno verovali in zanjo delali, akoravno grozot niso videli, kakor smo jih morali gledati mi.

Mrtvi junaki! Boj še ni dobojevan. Vi ste prejeli pri Očetu v nebesih krono zmag, ovito s palmo mučeništva. Prosite za svoj narod, za katerega ste dali srčno kri, da bo enoten v borbi zoper satana, ki se je odel v plašč komunizma; pomagajte nam v boju zoper trmo in zlo, da vaše začeto delo dovršimo do konca. Pri vaši mučeniški krvi prisegamo, da hočemo to storiti.

Vašim žrtvam večna slava!

Vašim truplom pa v blagoslovljeni slovenski zemlji mir in pokoj.

TEDEN V SVETU

Izostanek odločilnega uspeha na zahodnem bojišču, katerega je angleški ministrski predsednik Churchill napovedal za oktober, je angleško prebivalstvo močno razočaralo. Vlada je morala ljudstvo potolažiti z obljubo, da bo izvedla velike socialne preosnove. Delovni minister Bevin je poklical tisoče delavstva za popraviljanje razbitih londonskih hiš in za odstranjevanje ruševin.

Sovjetske letalske sile so zasedle finsko letališče na oločju Aalanda ob vstopu v Botniški zaliv med Finsko in Švedsko. Oločje je bilo do sedanje vojne demilitarizirano. S teh letališč imajo sovjetska letala komaj petajset minut poleta do švedske prestolnice Stockholma.

Perkalko, polotok, ki leži jugozahodno od finske prestolnice, so Sovjeti že vzele »pod nadzorstvo«. Sovjetski poveljnik admiral Aleksandrov je odbil prošnjo ameriških častnikov, da bi si smeli ogledati polotok sedaj, ko so Sovjeti prevzeli tam oblast.

Vse trgovske pogodbe, katere je bila vlada maršala Petaina sklenila s turjimi državami, je general De Gaulle odpovedal. Njegova začasna vlada je tudi odpravila vse carinske tarife.

V Italiji se mudi sovjetsko delavsko odposlanstvo, ki so ga komunisti in komunistično pobarvane »demokratske« stranke slovesno sprejeli. Komunistični voditelj Togliatti je prosil sovjetsko pomoč za Italijo, vodja sovjetske delegacije pa je povedal, da je prišel v Italijo zato, da bi dojel stotisoče delavcev, katerih v sovjetskih tovarnah krvavo potrebujejo. Italijanski kmetijski minister Guilio, je napovedal ureditev kolhozov v Italiji.

Obsežno mobilizacijo bolgarskih sil pripravlja sovjetski maršal Tolbuhin, ki je tudi poveljnik bolgarske vojske. Turški listi pravijo, da bodo na novo mobilizirane bolgarske sile potrebne za trajno zasedbo grške Tracije in Makedonije, ki ju Angleži in Amerikanci prištevajo h Grčiji ter k Jugoslaviji, za kar se pa Sovjeti ne zmejnijo in se ravnavajo po svojih načrtih.

Razmere v zasedenem Rimu se tudi poltne mesece niso nič spremenile. Prehrambena stiska se je le za spoznanje omilila. V mestu prevladujejo Amerikanci, po cestah pa spet nastopajo tudi oboroženi komunisti, ki so bili po ostrih nastopih kanadske policije na večeri dan po zasedbi Rima zginili. Pristaši Badoglija in kralja imajo zelo malo vpliva na prebivalstvo. Nedavno je bil na prestolonaslednika Umberta storjen atentat.

Grki v Solunu, katerega so ameriški letalci večkrat zasuli s točo bomb, so si oni dan skušali ohladiti jezo na nekaj pilotih, ki so skočili iz zadržanega letala. Nemškimi vojaškimi oddelkom se je komaj posrečilo ameriške letalce obvarovati pred ljudskim srdom. Vzlic temu so se po mestu nadaljevale demonstracije proti Amerikancem, ki ne kažejo nobenega usmiljenja do naroda, katerega so sami pahnili v vojno.

Po 63 dneh hudih pouličnih bojev, v katerih je bila porušena večina Varšave in je padlo nekaj deset tisoč ljudi, so poljski uporniki prenehali z odporom in sprejeli nemško ponudbo, da se jim dovolijo pravice vojnih ujetnikov. V nemško ujetništvo se je z vsem svojim glavnim stanom podal tudi poveljujoči uporniški general Komorovski-Bor, katerega je poljska vlada v Logdonu malo poprej imenovala za vrhovnega poveljnika vseh poljskih oboroženih sil. Sovjetski tisk, ki je generala Komorovskega že prej neusmiljeno napadal, je postal še srditejši in mu očita izdajstvo, ker ni počakal sovjetske vojske in se priključil njej, da bi ga seveda potem poslali na drugi svet po zgledu katynskih žrtev.

Za vse kolonije v Afriki se bo Italija morala obrisati pod nosom, je povedal v angleški spodnji zbornici zunanji minister Eden. Za njim je Bonomijevo vlado srdito napadel bivši vodja AMGOTA lord Rennel, ki je dejal, da bo treba Italiji dati novo vlado, ki pa ne bo smela niti za las biti podobna sedanji.

V Združenih državah je umM nekdanji republikanski predsedniški kandidat Wendell Willkie. Dobil je zastrupljenje krvi, zaradi česar mu je odpovedalo srce. Willkie je zadnja leta opravljal razne posebne politične naloge po naročilu svojega protikandidata Roosevelta.

Visoke številke o nasprotnikovih letalskih izgubah navajajo nemški vojaški strokovnjaki. V juliju, avgustu in septembru so nemška letala in protiletalska obramba zbili 5145 anglo-ameriških letal, sovjetskih pa 4180. K tej visoki številki je treba prišteti še hudo poškodovana letala, ki so se večer še vrnila, ter na tleh razbita

Spet so zagnile domobranske čete temne hoste. Zdalj je bilo treba navzdol, pa zopet navkreber. Potem ko so pustili za seboj že toliko vasi in okroglih hribov, se je pričelo daniti. Sklopil dolenjskih hribov, vrh katerih teče meja, so se začeli jasneje odražati od neba. Nekdo sredi kolone se je na glas domislil, da smrdi po smegu. V resnici pa je prav tedaj smrdelo po divjadi.

Pik... pok... pik... pok... Na Javorskem pilu sta jeknila dva strela, tolovajski stražar je zavohal bližajoča se nevarnost. Bliskovito so se oddelile kolone po poveljih v vse smeri. Četudi z daljnogledi še ni bilo moči natančno pregledati terena, so poveljniki čet izdali odlične zapovedi. Vprav ko je prispela domobranska edinica pod pobočje Nove gore, se je onkraj nje pripravljala »Cankarica«, da prekorači mejo in udari po dolenjskih hlevih. Raje so si nabrali onkraj meje, zdaj je bilo treba vojski jesti... »Elita«, kakor imenujejo tolovaji to drhal, ko na nemarnem nosi ime našega Cankarja, ima že od zmeraj kompletne vrste. Kolikor jih mimogrede pade, jih sproti naberejo. In število je spet polno. Torej: kolikor je padlo tolovajev pri zadnjem nesrečnem razkrajnem poskusu okrog Višnje gore in St. Vida, so jih nadomestili s listimi kratko-

letala. Računajo, da je bilo v naštetih treh mesecih uničenih okrog 15 tisoč nasprotnikovih letal.

Iz vse severne Finske beži ljudstvo na Švedsko. Ko je prebivalstvo izvedelo za mirovne pogoje, se je začelo naglo izseljevati. Švedska vlada je po daljšem zavlačevanju vendarle ustregla prošnji in je dovolila, da se ljudje z vsem svojim premoženjem in imetjem naselijo v njeni državi. Doslej se je izselilo na Švedsko okrog 30.000 ljudi.

Na zapoved sovjetskih oblasti so morali finski polki začeti s sovražnostmi proti umikajoči se nemški vojski. Nemško poveljstvo je zaradi tega izdalo protiukrepe, vendar je dovolilo vsem finskiim vojakom, ki bodo razoroženi, pa se niso sovražno vedli proti Nemcem, da prosto odidejo. Prebivalstvo, ki ni krivo teh ukrepov, ne bo nikjer čutilo trdote vojnih zakonov.

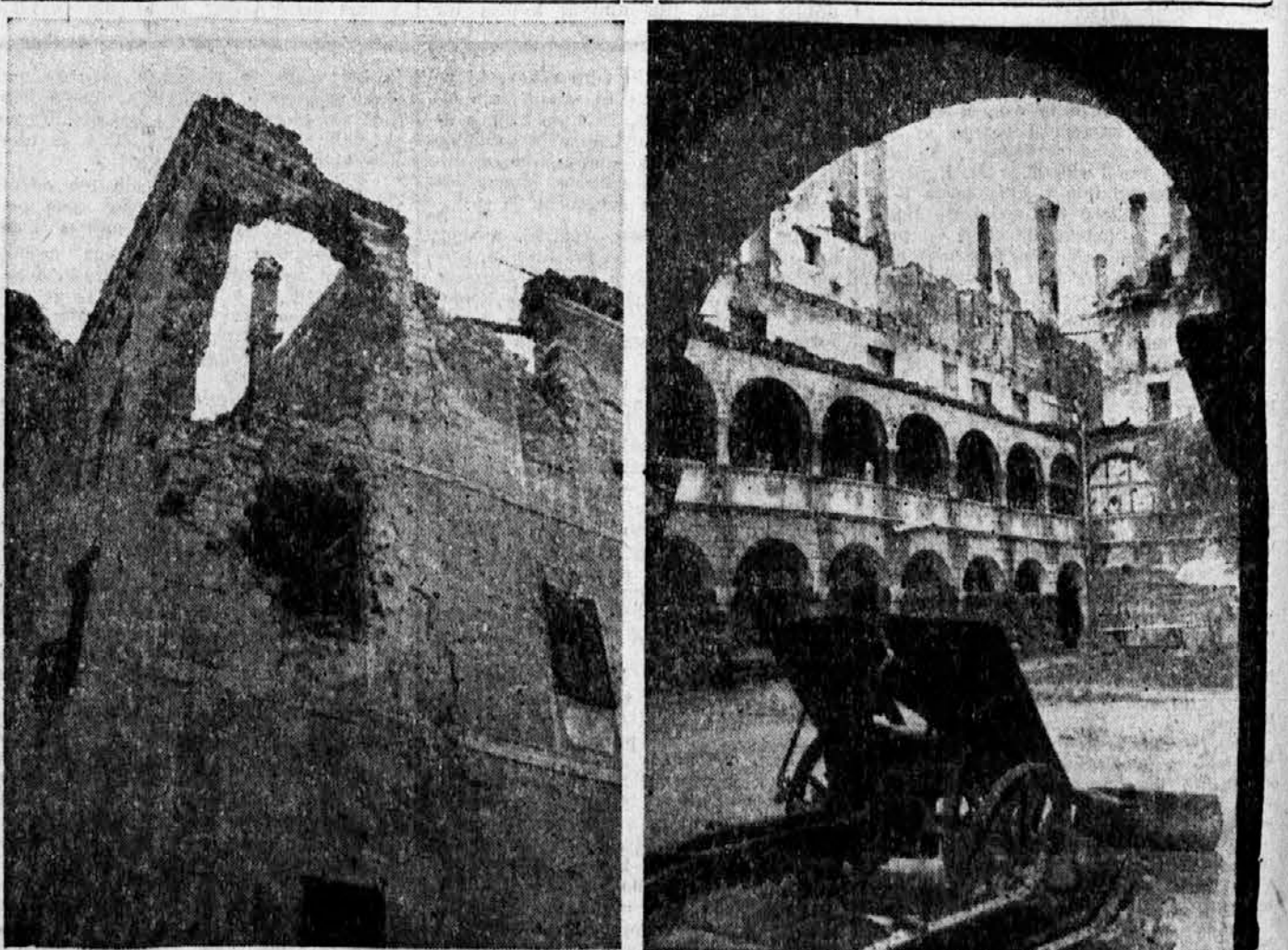
Novo breme mislijo zavezniki naprtiti Italijanom, da bi se mogli izkazati vredne sprejema v zavezniški tabor. Roosevelt in Churchill sta sklenila zahtevati od Bonomijeve vlade, da pošlje nekaj desetstotice italijanskih vojakov v boj proti Japoncem. Domači tisk se začudeno sprašuje, kako je mogoče kaj takega ukreniti prej, preden se vpraša ljudstvo.

Boji na tihomorskih otokih Guam in Tinian so se pred nekaj dnevi končali. Amerikanski izkrcalec se je po dolgotrajnih ostrih spopadih posrečilo obvladati japonsko posadko. Ko so preostali japonski vojski ugotovili, da je vsaka nadaljnja bramba zaman, so naredili vsi samomor po svojem verskem izročilu. Z vojski vred je šlo prostovoljno in smrti tudi civilno prebivalstvo z obeh otokov. Tako zavezalci niso na otokih našli žive duše.

Poljska begunska vlada v Londonu je morala po vztrajnem pritisku Sovjetov in Britancev odstraniti iz svoje srede vojnege ministra in vrhovnega poveljnika poljske vojske generala Sosnkovskega, ki je zavzel odkrito protiboljševiško stališče. Na njegovo mesto je imenovala generala Komorovskega-Bora, voditelja ponesrečenega poljskega upora v Varšavi. Sovjetski tisk se je tudi proti novemu poljskemu vojnomu ministru takoj zagnal in pravi, da je tudi ta mož zelo neprimeren za tisto mesto, na katerem bi moral sedeti človek, v katerega prijateljstvo do boljševikov v Moskvi ne bi dvomili.

Sovjetska ofenziva na skrajnem severnem koncu vzhodnega bojišča, to je sunek za prodor skozi baltičske države, je imela le delen uspeh. Največje sile so Sovjeti vrgli proti Rigi, prestolnici Estonije. Nikjer se jim prodori niso posrečili. Nemške divizije so se načrtno odmikale in sproti uničevale vse vojaško važne naprave. Sovjeti so vrgli v boj skoraj 100 divizij, vendar je bil uspeh v razmerju z njihovimi silami malenkosten.

Rudniki niklja v Petsamu, katere si je britanska vlada pridobila svoj čas od finske vlade za štirideset let, bodo prišli sedaj po mirovni pogodbi med Finsko in Sovjetijo v boljševiške roke Sovjetelija namreč ne pozna drugačnih industrijskih obratov kakor državnih in tudi ne dovoljuje tujcem na svojem ozemlju nobenih gospodarskih ugodnosti. Kako bodo Angleži to dejstvo vzeli na znanje, ni težko reči. Požrli bodo tudi ta udarec.

Kočevski grad, prizorišče junaškega boja naših domobrancev lani decembra, kakršen je danes.

„Ali si ti organiziral belo gardo“?

Spomini slovenskega duhovnika po lanskem 8. septembru. (VI.)

Slabi časi

Nad nam je krožilo letalo ter razburjalo tolovaje z letaki, katerih vsebino smo zvedeli od stazarjev samih, ker je bil med njimi vedno kakšen dober. Videli smo, čeprav so nam okna zapazili in je bilo prepovedano gledati ven, kako so pričeli voziti topove, municijo in hrano iz Kočevja tja proti Kočevski Reki.

To se je poznalo tudi pri hrani. Kruha ni bilo več. Prej so nas vedno hodili spraševati, če smo s hrano zadovoljni. Jasno je, da smo pritrtili! — Ko pa ni bilo več kruha in smo se začeli pritoževati, da je hrana slaba, so nas vprašali o tem pustili pri miru. Če smo jih prosili za izdatnejšo hrano, so nas tolažili z obljubami, da bo kmalu boljše. Za kruh so pa rekli, da ga njihovi vojaki tudi niso dobili. A tisti, ki nas je tako tolažil, sam gotovo ni bil brez kruha! Bil je obleden v usnjen suknič — kakor mesar!

Na naše številne pritožbe glede hrane se je največkrat tako odgovoril: »Ja, veste, tovariši, tudi mi smo morali biti včasih kar po tri dni brez jesti. Pa se skrivati smo se morali in bežati pred vami. Zgodilo se je tudi, da smo morali kotel pravkar kuhane menaže prevrniti in bežati...«

In ker so morali hrabri tolovaji bežati, smo morali mi biti lačni!

Prehrana je postala iz dneva v dan slabša. Namesto kruha so nam v menažo vrzeli k redkim makaronom še nekaj zelenih, neoplujenih krompirčkov. Samo ob sebi se razume, da je bila taka hrana povsem nezadostna. Dobivali smo to mešanico dvakrat na dan. Presledka od večerje do kosila je bilo tudi do 19 ur.

Straže in varuhi

Zastrazeni smo bili zelo strogo. Ko smo bili v drugem nadstropju, sta ponedeljni stalno hodila po dva stražarja po sobi. Pa tu dnevno se je zgodilo, da sta po dva tovariša z nakovanimi čevlji zelo neslišno hodila med našimi vrstami. Koliko smo takrat spali, je pa druga reč.

Pri oknu ni smel nihče stati, kaj šele skozen gledati! Stražarjem je bilo naročeno, naj streljajo na vsakogar, ki bi si bil drznil pogledati skozi okno. Toda kadar je prišel na vrsto dober stražar, takrat se je dalo tudi to narediti, čeprav nas je moral vedno poditi od okna.

Kadar je bilo dano znamenje za alarm, so bili vedno natakneni. Dali so nam dvojno stražo s samimi divjiimi stražarji. Na povelje smo morali leči na tla. Kar so nam ukazali, smo storili brez upiranja. Poleg tega smo pa stražarje tolažili:

»Saj nismo taki zločinci! Brez skrbi bodite, nikamor vam ne bomo ušli! Če bi namreč hoteli uiti, bi to lahko že zdavnaj storili, toda mi smo šli v ječo prostovoljno. Zato nas ni treba tako strogo držati.«

Gospod Turk nam je večkrat dejal:

»Kolikor se le da bodite do stražarjev dobri, da bodo videli, da nismo taki razbojnikji, kakor so jim o nas pravili njihovih komisariji.«

Jasno pa je, da so stražarji imeli stroga navodila in bi bili z glavo plačali, če bi se pregrešili. Ko sta n. pr. dva plavogardista, ki so ju ujeli pri Grčaričah (Capuder in Jesenovec) ušla tako, da sta se iz drugega nadstropja Dijaškega doma spustila po vrvi, ki sta jo naredila iz razrezanih odev in pasov, je pridrvel »komandant mestec« in komandirja straže strašno ozmerjal, stražarju pa, ki je tisto noč imel službo, vrtel brzostrelko okrog glave in mu tulil, da ga bo na mestu ustrelil, če se primeri še kaj takega.

V spodnjih prostorih smo imeli malo več prostosti, ker je bila straža bolj prijazna. Med drugim nas je stražil cesarski vojak, ki je neprenehoma pel in žvižgal. Vso noč smo morali poslušati njegove korake in napeve in skladbe. Menda je bilo tega »hrabrega vojaka« celo v najhrabrejši »svojske strah«. G. Kalan Janca je rekel: »Lahko poje, dež bo! Tu pa bi veljalo drugače: »Poje — strah ga je!«

V strahu, da ne bi ušli, so nas stražili tudi od zunaj. Ponoči so zakurili pod našimi okni velik ogenj, postavili strojnico in nam zagrozili, da se po devetih nihče ne sme približati oknu, sicer bo ustreljen.

Ko sem šel na stranišče, sem videl vrvi, ki je visela iz drugega nadstropja do dvorišča. Namenjena pa je bila zasledovanju beguncev. Če bi hotel kdo uiti, bi se stražar najprej spustil po vrvi na dvorišče, od tam pa zasledoval ubežnika, dokler ga ne bi dobil v pest.

Skoraj vsak dan enkrat nas je obiskal doslojantstvenik komunistične partije, ki je imel velike brke. Ko je zagledal tista plavogardista, je dejal:

»Pojdita z mano, drugače nam bosta še kakšno zagodla!«

Odpeljal ju je v drugo nadstropje v posebno sobico. Pa sta mu jo vseeno zagodla, ko sta jo pobrisala!

Vsak dan zjutraj je bilo sraženje stranišč. In to reč so sražili naši sojetniki. Posebno se je v tem odlikoval Matičič iz Begunj, ki je v znamenju spokornosti in ponižnosti rad opravljal najnižja dela.

Nekega dne je prišel v sobo komandir straže in rekel:

»Alo, fantje, pet naj jih gre z mano! Gremo pod streho! Radi so se jano! Ker so upali, da se bodo tako malo razvedrili in pod streho dobili tudi kaj

koristnega za spomine na kočevske delavnice.

In res so kmalu nato prinesli iz podstrešja stare nočne omarice, ki so jih nekoč rabili gojenci Dijaškega doma. V predalih teh omaric je bilo mnogo papirja, polomljenih škarij, noži, žagice, pilice, barvaste ploščice iz celuloida in podobna drobnarija. Ko je bilo delo na podstrežju končano, so te fantje vrnili na mesta in začeli rezati, piliti, žagati in oblikovati iz celuloida križce, srca in sidra. Kdor je enkrat izgotovil vse troje, je križ, srce in sidro zvezal z žico in obesil k verižici za spomin na kočevske ječe v znamenju vere, upanja in ljubezni...

Služba božja kakor v katakombah

Na dan sv. Lina, drugega papeža, 23. septembra, smo dobili v kočevske delavnice prenosni oltar in vse potrebno za sveto mašo. Samo vino je meznar doma pozabil.

Do oltarja smo pa prišli takole:

Kmalu po našem prihodu v Kočevje nas je obiskal g. dekan Flajnik. Takrat je bil videti precej razburjen. Ni dosti govoril; povedal pa je, da je položaj slab in da je spodaj zaprt tudi kaplan Tomazin. Obljubil je, da se bo za nas potegnil in govoril o nekem dr. Hočevarju, s katerim se dobro pozna. Ta dr. Hočevar nam bo pomagal.

Nato smo dekana vpričo »komandanta mestec« prosili, če bi lahko dobili pravico za maševanje v zaporu. Dejal je, da bo vse pripravil, samo če bo komandant mesta s tem zadovoljen. Takoj je komandantu Šubicu povedal našo željo in prošnjo. Ta je malo pomislil in rekel:

»Lahko mašujete, če hočete, zakaj pa ne...« kakor bi s tem hotel reči: no vidite, da nisno tako proti veri! Še maševati vam pustimo!

In res so potem po Begunjah govorili, da se nam v Kočevju dobro godi, da so nam dovolili celo maševati. Vse jim je služilo za agitacijo.

Zanimivo je tudi tole: ko sem se po dveh mesecih vrnil v Cerknico, so ljudje govorili: »No, vidite, saj ga niso ubili, saj se je vrnil! Tako se bodo tudi drugi, ker partizani ne pobijajo nikogar. Zal se od mojih sojetnikov ni skoraj nobeden vrnil.«

Drugi dan nam je dekan poslal še vino. Tako je bilo za mašo vse pripravljeno. Zanimivo pa je, da se je to zgodilo 24. septembra, na god sv. Marije, Rešiteljice jetnikov.

Maševal je najprej g. župnik Turk. Ministriral je navadno Arhar Alojzij, komesec in bivši cerkvenik v Cerknici. Tudi v zaporu je bil za »blšnega meznarja«.

Okno smo zastri z odevjo in preden postavili mizo s portatilom in vsem potrebnim. Za pult je služil pokonci postavljen predaleček od prastare nočne omarice, ki so jo iznajdljivi begunjski fantje iztaknili pod streho Dijaškega doma.

Gospod dekan je poslal precej malih hostij, a jih je kmalu zmanjkalo, ker je bilo veliko obhajil.

Med mašo gospoda Turka sem navadno spovedoval. Ker ni bilo spovednice, sem se vsedel v posteljo, spovedanec je pa pokleknol poleg mene na tla, se mi naslonil na kolena in pripovedoval zgodbo svojega življenja... Za marsikoga je bila takrat poslednja spoved.

Skoraj vsi iz begunjske fare so hodili vsak dan k svetemu obhajilu v teh katakombah. Tudi druge fare niso zaostajale. Vsi smo bili ginjeni, in mnogi so jokali od sreče, da je prišel Bog med nas in iz globoke hvalnosti do nebeske Matere, ki se nas je usmilila prav na dan, ko jo Cerkev časti kot zavetnico jetnikov.

Takrat je bilo vse tako lepo in praznično! V dušah jetnikov je svetila milost božja, z njo pa je prišla v naše duše najgloblja tolažba.

Eden, ki je veroval v naravo

Škoda je le, da Andreja Purkarta nismo mogli pridobiti za to, da bi se bil spovedal. Že trideset let se ni. Ko sva govorila, mi je rekel: »Jaz bi že opravil spoved, pa kaj, ko vem, da se ne bom nič poboljšal. Kadar bom spoved opravil, bom naredil zares, bom sklepe res držal. Kajti meni se ne zdi prav, če gre kdo danes k spovedi, jutri je pa prav tak grešnik kot prej. Bolje je ne iti, kakor sklepe prelomiti. Zato jaz ne grem, ker vem, da se še ne bom poboljšal.«

Po pravici povem, da mi je ta človek ugajal. Včasih je res malo preveč hudiče na pomoč klical, a drugače je bil zelo mehak in socialen, čeprav v branju levitov brezobziren in krivičen.

Vse je združeval v sebi. V eni sapi je bil nežen in besno jezen. Kar zagledal ga je kviku, če mu je kdo kaj ugovarjal. Bil je precej star, a še vedno neuravnovešen. Vero je imel v nekakšno vsemirje in oboževal naravo.

Pri letalskem napadu na Ribnico sem ljudem rekel, naj brž zmolijo kesanje. Potem sem jim dal odvezo. Ko je bilo nevarnost konec, sem vprašal tega našega Andreja:

»No, gospod Purkart, kako je z vami? Čudno je bilo, kajne? Za take primere je pa boljše, če je človek z Bogom spravljen. Ali ste kaj obudili kesanje? Ali ga hočeva sedaj skupno obuditi, saj bi to nič ne škodovalo. Pa odvezo bi vam tudi dal, če bi hoteli. Spoved lahko kar bolj na kratko narediva, ker sedaj zaradi gneče v sobi

ne bo treba vsega nanatko povedati. Bova v Cerknici drugo uredila. No, če hočete, kar začniva! Toda šilil vas ne bom. To vas pa vseeno prosim, da vsaj takrat, preden dam skupno odvezo, obudite kesanje. Potem vam bo Bog odpustil.«

Mislil sem mu govoriti še o Bogu in verskih resnicah, pa je bil možakar nekam nedozvzet za take pogovore. Imel je pač svoj način verovanja, vero v neko »višjo silo«, vero v naravo.

Večkrat je svojo misel takole povedal: »Novi red, ha, ha! Ali je to kakšen raj na zemlji? In je zaklet, da se je kar zaklesalo! Saj mora vse hudiče vzeti, če bo šlo tako naprej. Pa narava bo že svoje naredila. Narava se bo že maščevala nad vsem tem!«

»Kakšna narava,« sem ga vprašal. »I, narava!« je odgovoril.

Upam, da je imel toliko vere in kesanja, da je ob napadu dobil odvezo. Če pa ne, mu je Bog gotovo dal poslednjo milost — krsta krvi. Ustrelili so ga nekje pri Vel. Laščah. Obžalujem, ker ga nisem bolj poučil. Kakor njega, bi bil moral še nekatero druge pripravljati na morebitno smrt. Priznati moram, da sem premalno apostolsko delal. Če me še kdaj doleti tak zapor, bom skušal biti apostol med jetniki. To prosim tudi druge duhovnike, ki bi prišli v podoben položaj, ker ni je večje tolažbe za vernika-jetnika, kakor je mirna vest in pripravljenost, da vsak hip stopi pred božjega Sodnika.

Ko je prihajal nebeski gost med nas, nam je v zaporu postalo kar prijetno. Čutili smo božjo bližino in vedeli smo, da se kljub rdeči zvezdi dogajajo v Dijaškem domu velike reči. Vedeli smo, da nas ima Bog še rad, da nas ni zapustil. Če nam ne deli telesnih dobrin, nam daje pa tolažbo in dušno hrano.

Preizkušnja

Toda naša vdanost v božjo voljo je bila kmalu preizkušena. Včasih si človek domišlja, kako je do Boga velikodušen, češ vse sem pripravil dati za Tebe, o Bog! Tudi imetje, zdravje, in življenje! — Ko pa je treba Bogu res dati, takrat človek tega brez milosti božje ne zmore.

V sobo je prišel komandir straže in rekel:

»Fantje, zdaj je prišel ukaz, da morate izročiti vse: ure, nože, denar, brivske aparate, legitimacije, svinčnike, note, glavnike, knjige, papir in sploh vse do sivanke! Pa vse dajte! Prav vse! Bo, preiskava, vsak kotiček bodo pregledali in strogo bo kaznovan, pri katerem se bo kaj našlo! Zato vam svetujem, fantje, vse dajte, prav vse!«

Gospod Turk je brž skril zemljevid, blok za risanje in svinčnik. Zemljevid nam je zelo pravi prišel, da smo takrat, ko so prišla tiskana poročila, vsaj vedeli, kje se kaj godi po svetu.

Vsak je sedel na svojem prostoru, štel denar in spravljal na kupček stvari, ki jih je mislil izročiti. Gospod Turk je podražil komandirja straže:

»Ali naj brevir tudi dam?«

»Prav za prav bi ga moral dati,« je odgovoril, »pa naj bo, lahko ga obdržiš, ker si župnik!«

Imel sem pri sebi tri ameriške dolarje in 1000 lir. Pomisljal sem, bi denar izročil ali ne. Če ga dam, ostane brez belice. Se najmanjše stvari si ne bom mogel kupiti. V podobni zadregi so bili tudi drugi.

Po kratkem posvetovanju sem se odločil, da se odpovem vsemu. Sel sem torej k zapisničarju, ki je vse, kar je kdo prinesel, zapisal v debelo knjigo. Narekoval sem mu: »F. B. izročam zapestno uro (Ancre, 15 rubinov. To uro sem kupil pred nekaj meseci. Bila je boljše vrste. Nisem je videl več.) Izročam tudi: legitimacijo, denarnico, 1000 lir, tri dolarji, (Kar smejalo se je zapisničarju, ko jih je videl...), note, svinčnik, brivski aparat, britvice in glavnik. Vse to sem zavil in oddal. Kaj sem dobil nazaj, bom povedal pozneje. Ker nisem imel pribora za britje, se tri tedne nisem bril. Bil bi že dober za kapucina!«

Ko sem te predmete oddal, sem bil povsem »svoboden«. A »svoboden« sem bil tudi v resnici. Kar vesel sem bil, da nič nimam, čeprav sem vse svoje življenje imel zadosti denarja in drugega. Privoščil sem si precej, zlasti romanja po svetu.

Zdaj pa nisem imel niti centesima več v žepu; vse sem izročil »narodni oblasti«.

Zlasti sem se navedenim predmetom odpovedal zaradi tega, ker sem se spomnil, kako so moji farani — Cerkljani povsem izropali gosp. zadrugo v Cerknici, kako so meni že prvi večer iz kaplanije odnesli kolo, kako so že pri prvem nastopu iz občine pokradli tri pisalne stroje, četudi je komisar Bohnar Lovko sam dejal, da se vsaka tatvina strogo kaznuje. Toda komunistično načelo je: zasebna lastnina je tatvina, ukrasti ukraden blago je pa dovoljeno!

Da bi se ti ljudje sprecobrnili, prišli do pravega spoznanja ter ločili, kaj je moje in kaj je tvoje, zato sem to žrtev nase vzel. Bog pa mi je to žrtev obilno poplačal z velikim notranjim mirom. Res, ko človek nič nima, čele občuti, kaj se pravi biti svoboden otrok božji.

Zasliševanje s samokresom

Preiskovalni sodniki so bili trije: Briški N., dr. Premrov Branko in nekdo iz Krškega, menda prof. Jože Zev-

ljal? — »Ali in Zenitjal sta nekdanja študenta iz zavoda St. ... kakor jaz...«

Po zaslišanju so vsakega poslali v drugo nadstropje, in sicer v tisto sobo, v katero so nas nagnali tisto noč, ko so nas pripeljali v Kočevje.

Zaslišanje ni šlo po abecedni, ampak po spisku, ki so ga napravili pri popisovanju.

Med prvimi sta bila poklicana inženirja Vojska in Seljak. Zadeva je šla zelo počasi naprej. Kar po dve uri je bil kdo tam, bloški kaplan Tomazin Ludvik pa celo štiri ure.

Jaz sem prišel na vrsto v ponedeljek, 27. septembra. Zasliševal me je tisti iz Krškega. Imel je tipkaričo, ki je s svojo »mirmo« držo, — saj se ves čas zasliševanja ni prav nič premaknila — in s svojimi debelo namazanimi ustnicami bolj sličila egiptovski mumiji kakor pa živemu bitju. To njeno vedenje je name dobro vplivalo, ker se mi je zdelo, da imam pri zasliševanju samo enega nasprotnika: preiskovalnega sodnika.

Izpraševalec je začel:

»Tovariš, ti si kaplan, kajne?«

»Da! Cerkniki kaplan sem.«

»Vidiš, najlepše je, če se duhovnik v politiko nič ne vtika. Jaz pa poznam duhovnika, župnika Filipiča. Rad sem poslušal njegove pridige, ker se ni vtikal v politiko. Nobenega strankarstva ni nosil na prižnico. In tak naj bi bil vsak duhovnik. Ali poznaš tega gospoda?«

Pritrdil sem mu, da ga poznam, da je res izvrsten duhovnik in pridigar.

Do tu je bil najin razgovor prijateljski, kolikor moremo pri tolovajih to besedo rabiti. Potem se je pa začelo zares. Na listu je imel zapisanih osem točk, in pričelo se je izpraševanje ko takrat, ko sem sedel za zeleno mizo in poslušal glas strogega profesorja. Samo da profesorji pri skušnjah ne nosijo samokresov, kakor ga je imel za pasom moj izpraševalec.

»Tovariš, govori resnico!«

»Tovariš, to menda veš, da je treba govoriti resnico. Mislim, da te na to ni treba posebej opozarjati. Toda če se odkrije, da si lagal, potem veš, kakšne posledice te čakajo!«

»Saj sem duhovnik! Veste, da ne bom lagal!«

»Veš pa tudi, kaj te čaka, če si storil kak zločin. Na primer bloški župnik Hren ni zaslužil drugega, ko da so ga ustrelili, ker kam pa to gre, da duhovnik tako tesno sodeluje z okupatorjem? Med tem njegovim pripovedovanjem sem gledal na kup aktov, ki so bili na mizi. Na vrhu je bilo zapisano »justifikacije«. Ko sem to videl, me je preletel neprijeten občutek in komaj sem čakal, kdaj se bo izpraševanje nadaljevalo.

»Dobro. Sedaj mi pa povej, ali se je Tone Duhovnik katerikoli pri tebi oglašil?«

»Da, večkrat je prišel v Cerknico. Toda ta gospod ni imel nikoli obstanke. Komaj se je vsedel in kaj malega pojedel, že je odhitel drugam. Kam je hodil, ga nisem izpraševal. Kadar sem imel čas, sem ga spremljal iz Cerknice v Grahovo, in ko ga je zanimalo, kakšni so ljudje v cerkniki dolini, sem mu moral potočiti, da so pokvarjeni zaradi tihotapstva, da se z njimi ne da nič narediti. Včasih je prišel vsak teden. Zadnje mesece pa se ni več oglašil.«

»Kje pa je zdaj ta Tone Duhovnik?«

»Mislim, da v Ljubljani.«

»Kje pa stanuje?«

»Ne vem. V take reči se ne vti-kam.«

»Dobro! Ti si torej tovariš F. B. B. ?«

»Da.«

»Kdaj in kje si se rodil?«

»12. decembra 1914 v Trzinu, na Gorenjskem.«

»Imaš teološko fakulteto?«

»Da, sem mu odgovoril.«

»Imaš kaj premoženja?«

»Da, imam mize, stole, omaro...«

»Ne! Ne mislim na te reči, ampak če imaš kako posestvo?«

»Ne, posestva pa še nimam!«

»Torej potem nimaš premoženja! Sedaj mi pa povej, ali je Cerknica tvoje prvo službeno mesto?«

»Da, prvo!«

»Koliko časa si bil tam?«

»Približno dve leti in pol.«

»Kje so te pa aretirali?«

»V Begunjah pri Cerknici. Bilo pa je takole: Ko so se Begunje vdale vaši vojski, so me z drugimi vred zaprli, nato pa odpeljali v Cerknico. Tam me je politikomisar Lovko izpustil, toda čez dve uri so me prišli iskat. Ko sem komisarja vprašal, zakaj so me vzele, je rekel: »Narod zahteva, da te odpeljemo.« Potem sem bil nekaj ur v cerknikiških zaporih, zdaj sem pa tu pred vami.«

»Ja, zakaj si pa šel v Begunje?«

»Poglejte! Ob razpadu Jugoslavije sem bil v Trzinu na počitnicah. Vprašal sem in Ljubljani, kaj naj storim. Odgovorili so mi, naj se nemudoma vrnem tja. Ubogal sem in ostal v Ljubljani. Ko so šli po gobe Savojsci, sem se enkrat bežal. Takrat pa iz Cerknice v Begunje. — V Begunje sem torej bežal iz strahu.«

»Ali si organiziral „belo gardo“?

»Ne, ker se v vojaške zadeve sploh nisem hotel vtikati. Govorice in to, kar je o meni povedal politikomisar Lovko na trgu pred ljudmi, da sem bil v neki gostilni v družbi z župnikom Turkom in italijanskimi oficirji in da se je takrat ustanovila bela garda, to govorjenje je grda laž in obrekovanje. Sploh so mi ljudje delali krivico. Povsod so me zasledovali in vsak moj korak smatrali za »belogardistično agitacijo«. Ko sem hodil po hišah ter obiskoval bolnike in siromake, sem kmalu slišal, da samo zato okoli hodim, da agitiram za »bela gardo«. Toda kakšna bi bila ta »bela garda« — iz bolnikov in siromakov?! — Tudi v cerkvi so pazili na moje besede in delali pripombe. — Ko sem si kupil kolo in se z njim vozil, so brž rekli: »Glej ga no! Kje je pa dobil kolo, da sedaj skače sem ter tja, kot bi bil neumen. Že spet zaradi »bele garde!« Vse kar sem naredil ali upustil, je bila »bela garda«. — Toda jaz nisem snoval nobene »bele garde«. Res je, da se je neki italijanski oficir zanimal zame in mi po nekemu naročil, naj nridem na komando, da bi se pogovorila o tem, kako bi se v Cerknici ustanovila straža, ki bi namesto Begunjevce hodila stražiti v Dolenjo vas pri Cerknici.«

(V Dolenjo vas so hodili gardisti iz Begunj. Najbrž so jih badoglievci poslali tja, da bi zlomili moč begunjske straže. Fantje so v Dolenjo vas radi hodili. Nekateri navihanci so se kar tepli za Dolenjo vas. Savojsci pa so imeli od tega dvojni dobiček: prvič so razdrili moč begunjskih legionarjev, ker so jih razcenili na dva dela, fantje pa so se ob večji svobodi kvirili.)

Nadaljeval sem:

»Sam zase sem bil odločno proti temu, da bi Cerkljani hodili stražiti v Dolenjo vas. Kljub mojemu odklonilnemu stališču se jih je priglasilo šest. Naredili so po svoji glavi, ne morem zanje odgovorjati. »Bela garde« pa nisem ustanovil nobene!«

Toda če te hočejo, te zašijejo kjerkoli! V Ribnici mi je Vito Kraigher zasolil: »Vi ste imeli zvezo z italijanskim oficirjem. Kakšna stramota za duhovnika! Gospodje, ki so vašo izjavo brali, ko se za glavo držali in se spraševali, kako je to mogoče! In vseh tistih šest je šlo zaradi vas v Belo gardo!«

Da je pa on, kakor sem bral pozneje, imel po svoji ženi s Italijani take zveze, da so šli človeku lasje pokoncu, to ga pa ni motilo!

»Ti si imel Katoliško akcijo?«

»Tovariš, ti si imel Katoliško Akcijo in škof te je prav zato poslal v Cerknico, da jo organiziraš?«

»Ne vem, če me je škof prav zaradi tega poslal v Cerknico. Veste, v katoliški cerkvi je tako, da novoposevčeni duhovnik škofu obljubi spoštovanje in pokorščino. In škofovo voljo mora duhovnik izpolnjevati, četudi mu škof kake stvari posebej ne naroči. Ker je pa škofova izrečna želja, da se mora povsod organizirati Katoliška Akcija, je jasno, da sem v Cerknici ustanovil KA po svoji duhovniški dolžnosti, iz pokorščine. Nočem torej valiti krivde na svojega škofa, češ da sem bil prisiljen, čeprav spet drži, da se ne bi bil tako boril zoper komunizem, če bi mi ne bil svetil z vzgledom in besedo. Torej ne kot poseben škofov odposlanec, ampak kot duhovnik sem imel dolžnost organizirati KA.

Že takoj v začetku, ko sem nastopil službo, sem uvidel, da ljudstvo ne bo navdušeno za take reči. A vseeno sem iskal in zbiral in naposled zbral nekaj fantov okrog sebe. Seveda so ljudje takoj rekli: »Saj ta novi gospod so zelo dobri, samo to je škoda, da se v politiko vtikajo.« Toda vi sami veste, da je KA nepolitična nadstrankarska organizacija. Iz vsega tega je razvidno, da sem hotel ustanoviti Katoliško Akcijo, ker je bila to moja dolžnost! Toda ker so ljudje tako slabi, je kmalu vse razpadlo.«

PRIPOMBA

V zadnji številki je bil v tem stavku omenjen neki cerknikiški orožnik, ki je tiste dni po lanskem 8. sept. v tem kraju igral čudno vlogo. Pri tem je nastala zamenjava v imenih. Omenjeni orožnik je bil Janez Kregar, ne Lamberger.

Tretja knjiga obširne trilogije in zadnja knjiga tretjega letnika Slov. knjižnice

Handel Mazzetti: „Štefana“

Je izšla. Knjiga je dvojna s št. 35–36 in od prve do zadnje strani napeta. Prebrali jo boste v dušku, kdor je prebral prvi dve, bo tudi po tej željno segel. Dobite jo po vseh knjigarnah in trafikah. Pred nami je četrti letnik. Upamo, da nam bodo stari naročniki ostali zvesti, zakaj knjige letošnjega letnika so visoko vredne in bodo v čast vsaki knjižnici. Nalake smo izbirali tako, da bo za vsakega prav. Gledali smo na živahnost zgodbe pa tudi na literarno vrednost dela.

V SENCI EGIPTOVSKÉ SFINGE

Pred nekako štirinajst tisoč leti je redno deževje, ki je do tedaj oplajalo obširno ravnino severovzhodne Afrike, skoraj docela prenehalo, tako da so se jele redčiti in umirati obilne vrste divjadi po planjavah na obeh straneh Nilovega obrežja.

S tem je narava tedaj zaprla svoje dobrotljivo srce in predzgodovinski predniki Egiptčanov so morali zapustiti poprej tako rodovitna ozemlja ter se naseliti v spodnji dolini obširnega porečja velike egiptovske reke. Narava pa jih je s tem tudi prisilila, da so opustili svoje potepuško pastirsko življenje in da so se trdno naselili in začeli kmetovati.

Po tem dogodku je Egiptčan vse svoje življenje navezal na široko, 1200 kilometrov dolgo, mirno reko, ki spaja nubijsko mejo s Sredozemskim morjem.

»Egipt« je že pomenljivo povedalo prerocišče, posvečeno bogu Amunu, »je dežela, ki jo namaka Nil, in tisti, ki živijo pod mestom Elefantine ter pijejo vodo iz te reke, so Egiptčani.«

Egiptovska predzgodovina, kakor so odkrila izkopavanja zadnjih petdeset let, se je začela nekako trinajst tisoč let pred Kristusom. Ta letnica nikakor ni izmišljena, marveč trdno izpričana po mnogih dokazilih iz severnoafriškega paleolitika ali stare kamene dobe.

Sprva so bili prebivalci ob Nilu lovci, ki so poznali kot edino važno življenje orodje samo surovo obdelano sekiro iz trdega kremenca. Celih pet tisoč let je moralo preteči, preden so se naselili v stalnih bivališčih in tu iznašli bolj izpopolnjeno orodje iz kesti, skoljik in kremenca.

Zora nove kamene dobe, torej nekako pet tisoč let pred Kristusom, jim je prinesla nove vrste kamenega orodja in orožja; vrh tega so začeli izdelovati glineno posodo, postavljati kolibe iz lahkega lesa, ločja in ilovice, gojiti in spravljati žitarice, udomačiti koristne živali ter si določevati pogrebne šege in posmrtno verstvo.

Poslej je ljudstvo napredovalo z naglimi koraki. Okrog l. 3900 pr. Kr. je Egiptčan že izdeloval okrašeno posodo, kamnite vrče, možnarje, posebne plošče za pripravo lepotil, jagode, ogrlice in kipce iz gline ali podobne, vdlane v kost in slonovino. Tedaj se je tudi navadil umetnosti preje in tkanja platna.

V sledečih šest sto letih je prišlo kovinasto orodje in orožje, ki je bilo do takrat zelo redko, v splošno rabo.

Zdaj se je egiptčansko ljudstvo, doslej razdeljeno na kakih 24 majhnih, neodvisnih pokrajin, tako imenovanih »nomih«, ki so jim vladali »monarhi«, združilo v dvoje jasno določenih držav: v

Tutankamunova mumija, vsa pokrita s tenko cizeliranim zlatom, eno najbolj pomembnih odkritij zadnjih desetletij. V zlato zavito truplo so položili v leseno pozlačeno krsto, to pa v sarkofag iz rdečega granita

kraljestvo gornjega Egipta (Nilove doline) ter v kraljestvo spodnjega Egipta (Nilovega porečja).

Med tema je prišlo do kulturnih in političnih razprtij, ker se naprednejši severnjaki Nilovega porečja niso dosti menili za zaostale, toda življenjsko krepkejši sosede na jugu. Trenja in svaje so se tako zaostrele, da je prišlo med njima do dolge in hude vojne za oblast v vsej deželi. Zmagali so severnjaki okrog leta 3000 pr. Kr., vendar pa je vojna imela to ugodno posledico, da se je iz nje rodil zedinjeni Egipt. Zavladal je prvi faraon Menes, ki velja za početnika 2700 letne egiptovske vladarske rodbine.

Egiptčani so — in so vedno bili — Afrikanci, člani afriške ali »hamitske« rjavega »sredozemskega plemena«, prav tako kakor njihovi sosede in sorodniki: Libijci, Bedži, Somalijci in Galčani. Zastopnike tega rjavega plemena erodnje in vitke rasti, podolgovate glave in redke brade naletimo po vsem sredozemskem prostoru.

Proti koncu četrtega tisočletja pr. Kr., torej tik preden je napolnila egiptčanska zgodovinska dinastična doba, je polagoma prihajalo v Egipt — po vsej verjetnosti iz Azije — Armentem podobno širokoglavo ljudstvo, ki je telesne in duhovne sile domačega nilskega prebivalstva osvežilo, a njegovega pravega plemenskega značaja ni moglo spremeniti. Po tem najvažnejšem vnanjem vplivu so pozneje vdrli v Egipt zastopniki najraz-

ličnejših ljudstev in narodov: zamorci, Aziati, Asirci, Peržani, Grki, Rimljani, Bizantinci, Arabci in Turki.

Vendar se je takratni domačin Egiptčan tako zelo zagrizel v dolgo in ozko nilsko dolino ter se tako kljubovalno otepal vseh teh tujih vplivov, da lahko mirnega arca trdimo, da je Egiptčan iz l. 1904 pred Kr. v osnovnih telesnih in duševnih potezah prav tak kakor Egiptčan iz l. 1940 po Kr.

Zadnjih dva tisoč let so mnogi pisci, ki so bili slabo poučeni ter hlastali za varljivimi podmenami, začuda spali podobno pravega Egiptčana. Nova natančna preučevanja so trdno dokazala, da je bil stari Egiptčan svojemu novodobnemu potomcu docela podoben v tem, da je bil preprost, vesel in močno priljuden človek. Bil je sicer bister in lahke glave, a nagibal se je bolj k praktičnemu življenju, ki ne zahteva preveč umske in domišljajske sile.

Stari Egiptčan je bil v osnovi materialist, ki se ni rad ubadal z razmišljanjem ter zaradi tega tudi ni mogel izraziti čiste abstraktne misli. Njegov polklic in naravna nagnjenost k trdemu delu sta iz njega napravila morda najbolj marljivega človeka, kar jih je svet kdaj poznal.

Najbolj izrazita poteza njegovega praktičnega značaja je bila ta, da je kazal čudovit dar za učinkovito organizacijo delovnih sil in surovin ter da je nadvse skrbno urejal zadeve svojega doma, mesta in države.

Sad tega daru so piramide, ne pa egiptčanska mehanična iznajdljivost, kakor so mnogi zmotno mislili. Saj so bile vse njegove mehanske iznajdbe prav redke in sila preproste ter so take ostale v vsej dolgi dinastični zgodovini. Tako na primer danes vemo, da dinastični Egiptčan ni poznal še škrapca in drugih preprostih strojev, čeprav si je pri prekladanju težkih tovorov močno pomagal z vrvmi.

Glavne osebne kreposti starega Egiptčana so bile globoko vrojena ljubeznivost, vdanost družini, prijateljem, kralju in bogovom, njegova strpnost in gnus nad sleherni narejenostjo ter limbo in končno zdrav ter srčen čut za šalo.

Res je, da je hkrati bil nedosleden in nestalen v svojem verovanju ter mišljenju, smešno staroverški in močno babjeveren, v nevarnosti zmeden ter meščevalen, tako da se je včasih izživljal v otroški krutosti.

V celem pa so njegove kreposti močno odtehtale značajne napake. Čeprav se stari Egiptčan ne bi mogel ponasati, da je bil najsijajnejši zastopnik ljudstev njegovega časa, je pa prav tako nedvomno, da je bil v resnici najbolj človeški, domačin in prijeten predstavnik starih.

V družbeni in politični ureditvi starega Egipta naletimo na neko nasprotje. Na zunaj je bil popolna monarhija pod žezlom kralja, ki so ga že v življenju imeli za boga, v resnici pa za dežela, kjer so osebne zasluge in zmožnosti določevale družbeni in politični položaj slehernega prebivalca. Poznana moze, ki so se rodili v revnih kmečkih domovih, a so se po osebnih naporih povzpeli do najvišjih služb v deželi, včasih celo do kraljevega prestola.

Stari Egiptčan je bil sicer navdahnjen z globokim verskim čutom, a v njem nekako ni bilo čistih duhovnih sil, da bi si sam izgradil močen verski sestav ali si vsaj tujega prikrojil.

Prerez egiptčanskega verstva nam kaže najmanj štiri različne obrede, ki niso imeli nobene zveze med seboj in se niso od preproste prve stopnje razvoja pomaknili niti za korak naprej.

Egiptčan je imel o vstajenju in življenju po smrti prav toliko različnih zamisli, kolikor različnih obredov in spremljajočih bajeslovnih pojmov je imel. Dve resnici pa sta mu bili sveti: 1. da je nesmrten in da ne samo njegov duh, marveč cela oseba bo živela, potem ko bo zemska pot pri kraju; 2. da mu bo življenje onstran groba sicer podobno zemskemu, toda mnogo bolj veselo ter brez tegob in telesnih muk.

Pogled na Keopsovo piramido iz bližine. Ta veličastni nagrobni spomenik, ki naj bi hranil truplo velikega kralja gornjega in spodnjega Egipta, Kufa, je sestavljen iz 2.300.000 kamnitih kock, od katerih tehta vsaka po 2,5 tone

Prva resnica mu je vzela mnogo naravnega strahu pred smrtjo ter krepila njegovo naravno sončno razpoloženje, tako da so bili stari Egiptčani najbolj veseli ljudje v svetovni zgodovini. Druga pa ga je nagibala, da je svojemu duhu pripravil dom za posmrtno bivanje, kjer bi se lahko veselil tudi gmotne lastnine in okolice, ki jo je potreboval in se je veselil že v zemskem življenju.

Dolga vrsta kraljevih piramid, ki se razteza kakih sto kilometrov od Kaira po Nilu navzgor, je najbolj čudovita priča te njegove vere, s silnimi napori so jih gradili, da bi v njih ohranili mrliča,

bi jih vlažno podnebje v Grčiji in Italiji že davno unčilo, so v Egiptu preživeli 3000 do 4000 let.

Jezik starih Egiptčanov ni samo v zvezi z govornico drugih hamitskih ljudstev severne in vzhodne Afrike, marveč tudi s semitskimi jeziki zahodne Azije. Njegove poglavite značilnosti so: stvarnost in izrazna jednatost, obširen in bogat besedni zaklad, strog besedni red v stavku ter nagnjenost, da bi sleherna beseda objela vedno le en določen pojem.

Egiptčani so začeli pisati že okrog l. 3000 pr. Kr., torej v času prve zgodovinske dinastije. Spomeniki, ki so se

Dobro ohranjena mumija egiptovskega faraona Setija, ki so ga pokopali leta 1298 pr. Kr. v najlepšem kraljevskem grobišču v Tebah. Grob so tatovi pozneje izropali in mumija je dolgo tavalala po zelo čudnih poteh, dokler ni končno dospela v egiptovski muzej v Kairu

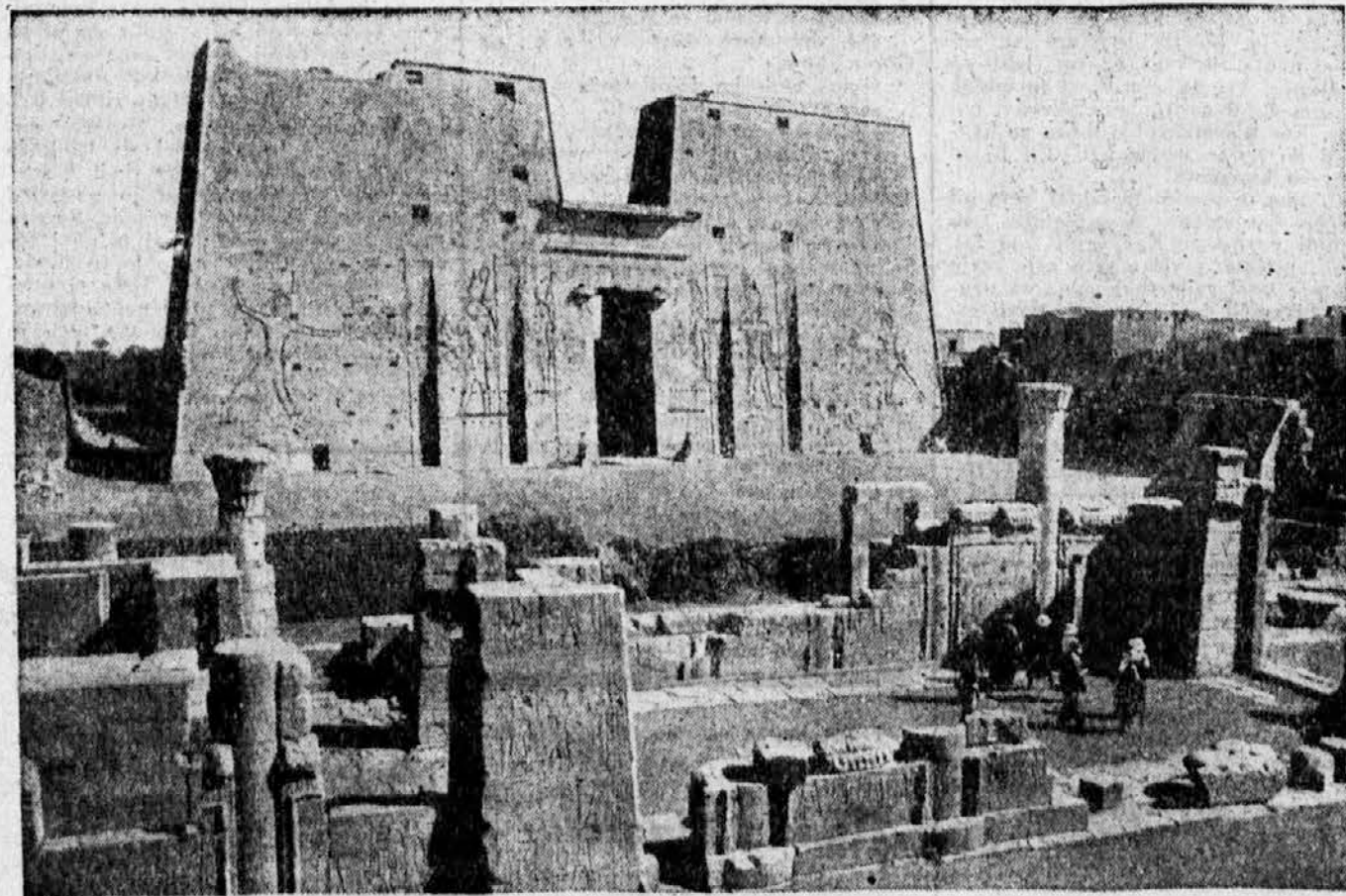
Kralj Tutankamun počiva zdaj pod stekleno ploščo in v soju električnih svetilk. Odkar so l. 1922 odkrili njegov grob, so mnogo neprecenljivih zakladov, ki so ležali ob mrtvi kralja dečka, spravili v kairski muzej

a stoletja so jih docela izropala. Faraone in njihove zakladnice so zvelikli iz teh počivališč, ostali so samo prazni kamnitni spomeniki, ki nemo pričajo o človekovi veri. Tej veri pa se morajo muzeji po vsem svetu zahvaliti za velike zgodovinske zaklade.

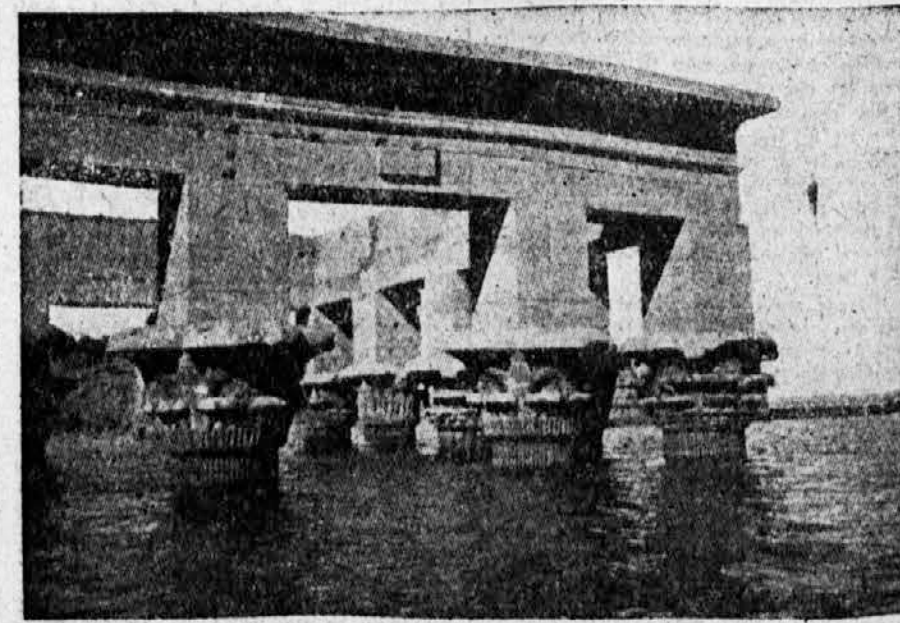
Zaradi izredno suhega podnebja je bila nilska dolina zelo pripravno skladišče za nešteto zapisov in predmetov, ki so jih Egiptčani radi zbirali in hranili. Imenitno platno, rahlo pohištvo iz lesa in trstičja, papirusovi zviti in slike, ki

nam iz te dobe ohranili, kažejo, da je bila pisava že tedaj močno razvita in da se je v naslednjem dva tisočletja in pol le neznatno spremenila.

Egiptčan se je dobro zavedal neprecenljive vrednosti nove najdbe. Z njo je lepšal in v njej izražal svoje misli na grobovih in v svetiščih; z njo je sestavljal pogrebna, verska in bajeslovna besedila, leposlovne umetnine, zgodbe in pesmi, računске naloge in zdravniške predpise, pisma, oporoške, sezname in najrazličnejše zapisnike.

Dvoje tisočletij ni moglo uničiti Idfujevega svetišča v Hornu, ki šteje med najbolj ohranjene zgradbe zgodnjega egiptčanskega stavbarstva. Mnogo lepih reliefov so pokvarili gorečniki nove vere, ki so odsekali glave egiptčanskim bogovom

Znamenito Isisovo svetišče na otoku File je zdaj po večini pod vodo. Samo med avgustom in decembrom, ko odpro zatvornice nilskih voda in namakajo okolico, pride staro in slavno svetišče spet na dan